

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: Filozofie

Studijní program: Filozofie

Studijní obor: Filozofie humanitních věd

**Nacismus jako totalitní systém u Hany Arendtové
v porovnání se současným českým neonacismem**

**Nazism as a Totalitarian System by Hannah Arendt
and Its Comparation with Contemporary Czech
Neo-Nazism**

Bakalářská práce: 12-FP-KFL- 150

Autor: Vendula Riedelová

Podpis:

.....

Vedoucí práce: MTh. Václav Umlauf, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
64	0	0	0	17	1

V Liberci dne: 22.4.2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Vendula Riedelová
Osobní číslo: P09000749
Studijní program: B6101 Filozofie
Studijní obor: Filozofie humanitních věd
Název tématu: Nacismus jako totalitní systém u Hany Arendtové
v porovnání se současným českým neonacismem
Zadávací katedra: Katedra filosofie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka analyzuje základní znaky nacismu jako totalitního systému podle Hany Arendtové a porovná je s ideologií současného neonacistického hnutí v České republice. Metoda práce spočívá ve studiu teoretických prací o totalitarismu a porovná jejich závěry se sociologickým a ideologickým průzkumem pravicových extremistických hnutí v ČR.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ARENDT, Hannah. Původ totalitarismu I-III. Vyd. 1. Praha : Oikoy-menih, 1996. 679 s. ISBN 80-86005-13-5.

ARENDT, Hannah. Vita activa. Praha : 2009, Vyd. 2. 432 s. ISBN 978-80-7298-413-8.

ARENDT, Hannah. Mezi minulostí a budoucností. Vyd. 1. Praha : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2002. 262 s. ISBN :80-85959-92-5.

MAREŠ, Miroslav . Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Vyd. 1. Brno : Barristel Principal, 2003. 656 s. ISBN 80-86598-45-4.

NOLTE, Ernst. Fašismus ve své epoše. Vyd. 1. Praha : Argo, 1998. 696 s. ISBN 80-7203-107-4.

REICHEL, Jiří . Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha : Grada, 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

Vedoucí bakalářské práce:

MTh. Václav Umlauf, Ph.D.
Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce: 30. listopadu 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Milan Exner, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 29. dubna 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Nacismus jako totalitní systém u Hany Arendtové v porovnání se současným českým neonacismem

Jméno a příjmení autora: Vendula Riedelová

Osobní číslo: P09000749

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 22. 4. 2012

Vendula Riedelová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá tématem německého nacismu v porovnání se současným českým neonacismem.

Celá práce je rozdělena do čtyř částí. V první části charakterizují nacismus jako totalitní systém podle filozofky Hany Arendtové. Dále popisují německý nacismus z hlediska historického vývoje a ukazují, jak vypadal převod nacistické ideologie do praxe. Třetí část charakterizuje současný český neonacismus jako součást pravicové extremistické scény. Součástí této části jsou rozhovory s extremisty. V závěrečné části porovnávám oba systémy, poukazuji na jejich shody a rozdíly.

Cílem práce je vymezit totalitarismus jako politický systém z historického i politického hlediska, zejména podle Hany Arendtové. Popsat podobu současného českého neonacismu. Porovnat historický nacismus a současný český neonacismus, vysvětlit rozdíly a shody v obou systémech.

Klíčová slova:

nacismus, neonacismus, extremismus, antisemitismus, rasismus, masová společnost

Annotation

Die Bachelorarbeit erläutert den Vergleich zwischen dem deutschen Nazismus und dem gleichzeitig stattfindenden tschechischen Neonazismus.

Die Arbeit gliedert sich in vier Teile. Der erste Gliederungspunkt befasst sich mit dem Nazionalsozialismus als ein totalitäres System gemäß (in Anlehnung an die/ laut) der Philosophin Hana Arendt. Weiterhin wird der deutsche Nazismus in seiner historischen Entwicklung dargestellt und parallel der Übergang der nationalsozialistischen Ideologie in die Praxis aufgezeigt. Der dritte Abschnitt charakterisiert den (gleichzeitigen) tschechischen Neonazismus als den Bestandteil der rechtsextremistischen Szene. In diesem Teil der Arbeit werden Interviews mit (Rechts)Extremisten zur Verdeutlichung eingeordnet. In dem Schlussteil werden beide Systeme verglichen, sowie auf ihre Übereinstimmungen und Unterschiede hingewiesen.

Das Ziel meiner Bachelorarbeit ist, das totalitäre System aus historischer und politischer Sicht abzugrenzen, insbesondere gemäß Hana Arendt. In diesem Rahmen erfolgt eine Beschreibung des heutigen tschechischen Neonazismus, sowie dessen Vergleich mit dem historischen Neonazismus. Dabei werden die Unterschiede beziehungsweise Übereinstimmungen der beiden Systeme erläutern.

Schlüsselwörter:

Nazismus (Nationalsozialismus), Neonazismus, Extremismus, Antisemitismus, Rassismus, Massengesellschaft

Obsah

Anotace	3
Annotation	4
Obsah	5
Seznam použitých zkratek	6
Úvod.....	7
1. Německý nacismus jako totalitní systém podle Hany Arendtové	9
1.1 Vznik totalitních systémů.....	12
1.1.1 Antisemitismus	13
1.1.2 Rasismus a imperialismus.....	15
1.1.3 Masová společnost.....	18
1.2 Totalitní hnutí.....	19
1.3 Totalitní nacistické Německo.....	21
1.3.1 Nová politická organizace	21
1.3.2 Cíle nacistického režimu.....	23
1.3.3 Dopad na společnost	24
2. Německý stát do roku 1939	27
2.1 Politická situace v Německu před rokem 1933.....	27
2.2 Nástup Hitlera k moci a jeho nacistická praxe v letech 1933 – 1939	31
2.3 Jednotky SA	33
3. Neonacismus na základě ultrapravicových extremistických hnutí	37
3.1 Problematika pojmu extremismus a radikalismus.....	37
3.2 Ideologie neonacismu.....	39
3.3 Vývoj pravicově orientované extremistické scény v ČR po roce 1989	42
3.4 Rozhovory s extremisty.....	45
3.4.1 Bývalý člen neonacistického hnutí	46
3.4.2 Členové DSSS.....	51
Závěr	57
Seznam použitých zdrojů.....	62
Seznam příloh	64

Seznam použitých zkratk

PT – Původ totalitarismu

VA – Vita activa

DS – Dělnická strana

DSSS – Dělnická strana sociální spravedlnosti

NSDAP - Národně socialistická německá dělnická strana

Úvod

Tato práce je věnována tématu porovnání nacismu v pojetí Hany Arendtové a současného českého neonacismu. Problematika neonacismu je v poslední době velice aktuální, zejména na severu Čech. Bydlím ve Varnsdorfu a naše město již několik let čelí (více či méně úspěšně) problémům s nepřizpůsobivými občany. Celý problém vygradoval, když se do již tak špatné situace s nepřizpůsobivými místními občany, začala vměšovat právě různá neonacistická uskupení. Přišlo mi tedy velice zajímavé porovnat neonacismus v ČR s hitlerovským nacismem.

Evropu, ale i celý svět 20. století, krutě poznamenaly dvě světové války a existence totalitních režimů nacistického Německa a komunistického Ruska. Hrůzy totalitarismu daleko přesáhly všechna lidská očekávání a představy. Dodnes toto téma vyvolává nesčetné množství otázek a úvah, na které se snaží odpovědět celá řada významných filozofů, politologů, historiků i sociologů.

Právě válečná zkušenost měla zásadní vliv na rozvoj demokracie. Dnešní 21. století se tak nese ve jménu demokracie. Demokracie, jakožto politický systém je pozitivně hodnocen a přijímán jak laickou, tak odbornou veřejností. Pro Českou republiku, která byla až do roku 1989 pod vlivem totalitního komunistického režimu, stejně jako pro další země východního bloku, znamená demokracie především zajištění lidských práv a možnost podílet se na vládě. Demokracie je také garantem základních svobod. Mezi tyto základní svobody patří garance osobní a domovní svobody, svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání, pohybu, pobytu, svobody tisku a projevu.

Pluralitní systém politických stran sebou ovšem přináší také extremismus a radikalismus. A tak se i na české politické scéně s příchodem demokracie objevil neonacismus, tedy hnutí a strany, které demokracii přímo ohrožují.

Cílem mé práce je porovnat nacismus jako totalitní systém popisovaný filozofkou Hanou Arendtovou s neonacismem, který se v České republice objevil po roce 1989.

Práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. V první kapitole se věnuji totalitnímu nacistickému systému v Německu v pojetí Arendtové. Nastíním hlavní důvody, které vedly k samotnému vzniku totalitního systému – antisemitismus, imperialismus, rasismus, masová společnost v totalitním hnutí. Popíšu organizaci nacistického státu, principy, dle kterých funguje a cíle, o něž usiluje. Pokusím se vysvětlit dopad nacismu na lidskou psychiku a na společnost vůbec. Stěžejním dílem pro první část je kniha *Původ totalitarismu*, dále jen PT a kniha *Vita activa neboli O činném životě*, dále jen VA.

V druhé kapitole čerpám z několika vybraných zdrojů a popisuji historické kořeny a vývoj nacistické ideologie v Německu. Vzhledem k rozsahu této problematiky omezím svůj výklad pouze na léta 1933–1938.

Ve třetí kapitole představuji současný český neonacismus na základě pravicových extremistických hnutí. Součástí této kapitoly jsou rozhovory s extremisty.

V závěru porovnávám obě ideologie, snažím se poukázat na shody i rozdíly v jejich vzniku, vývoji, fungování i vlivu na společnost.

Základ pro zpracování mé práce tvořilo shromáždění a prostudování teoretických prací o dané problematice. Čerpala jsem především z odborných literárních zdrojů filozofických, politologických, historických a sociologických. Sekundární zdroj pak tvořily ultrapravicové internetové stránky a noviny. Vzhledem k jejich neobjektivnosti jsem však k těmto poznatkům přistupovala s určitou rezervou. Tato média usilují o svou věc a zkreslují tudíž informace tak, jak je potřeba. Jedná se většinou o subjektivní názory, které postrádají patřičný nadhled.

1. Německý nacismus jako totalitní systém podle Hany Arendtové

Filozofka a politická myslitelka německo-židovského původu Hana Arendtová narozena roku 1906 byla svědkem Hitlerovy expanze a sama byla nucena před jeho politikou utéct roku 1933 do Francie a poté (1941) do USA. Mezi její učitele patřil K. Jaspers či M. Heidegger, její dílo ovlivnily také myšlenky E. Husserla.¹

Tématice nacismu se věnovala po celý svůj život, jejím stěžejním dílem je *Původ totalitarismu*. Velice známé dílo k této tematice je také kniha *Eichmann v Jeruzalémě*². Arendtová koncipovala tuto knihu jako reportáž ze soudního procesu s nacistickým úředníkem Adolfem Eichmannem, který nesl hlavní podíl na organizování židovského holocaustu. Eichmann byl nakonec shledán vinným a odsouzen k trestu smrti. Filozofka v této knize předkládá otázku, zda je Eichmann skutečně vinným. Vidí Eichmanna jako jednoho z mnoha, kteří přestali používat kritické myšlení a slepě plnili rozkazy Vůdce. V souvislosti s tímto procesem hovoří Arendtová ve své knize také o tzv. banalitě zla.

Toto slovní spojení „značí zlo bez pohnutek, zlo, které je i přes svůj rozsah naprosto neuvědomované (což ovšem neznamená, že by Eichmann býval nevěděl, co dělá, resp. jaké mají jeho rozhodnutí a činy následky), resp. které je chápáno jako součást výkonu povinnosti nebo je snad dokonce bráno jako „pracovní náplň“.³

Kniha vyvolala ihned po svém vydání rozporuplné reakce a spustila vlnu ostré kritiky. M. Palouš se touto kritikou zabýval a přímo v doslovu knihy *Eichmann*

---

¹ ČERVENKA, M., 2006. Hannah Arendtová. *Cevro* [online], roč. 2006, č. 12 [vid. 15. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2006/12/194066-hannah-arendtova-1906-1975.html>

² ARENDT, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě : Zpráva o banalitě zla*. Praha : Mladá fronta, 1995. 428 s. ISBN 80-204-0549-6 : 120.00.

³ NOVÁK, Jakub. 2005. Svědomí a soudnost v konfrontaci s bezpříkladností totalitarismu: on selected issues of Hannah Arendt's moral philosophy. *Lidé města* [online], roč. 2005, č. 7 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://lidemesta.cz/index.php?id=319>

v Jeruzalémě vysvětluje hlavní důvody, proč nebyla pozitivně vnímána odbornou ani širokou veřejností.⁴

Kniha *Původ totalitarismu* vyšla roku 1951 (do češtiny však byla přeložena až roku 1996) a Arendtová se v ní věnuje tématu vzniku, vývoje a struktury totalitarismu v hitlerovském Německu a ve stalinovském Rusku. Dodnes tvoří tato kniha základ pro studium totalitních režimů, ačkoli kritici namítají, že nelze srovnávat nacismus se stalinismem.

Arendtová se nezabývala pouze totalitarismem, její spisy zahrnovaly celou řadu dalších, filozoficky významných myšlenek. Ve svém díle *Vita activa neboli O činném životě* řeší problematiku lidského života, který je utvářen určitými formami lidské činnosti. Arendtová proniká k samotnému základu těchto forem. Ukazuje, jak vznikly a z čeho vycházejí. Rozlišuje mezi jednáním, zhotovováním a prací. Právě tyto činnosti utvářejí člověka jakožto animal politicum, homo faber a animal laborans. V průběhu staletí se z animal politicum stává homo faber. Ve světě 20. století zcela zvítězil animal laborans. Člověk se velice oddálil jednání i zhotovování a svůj život redukoval na práci. Princip užitku vystřídal kalkul maximálního štěstí. Důsledkem je izolovaný, nadbytečný člověk, zcela vzdálený od jednání a odcizený světu.

„To může nastat ve světě, jehož hlavní hodnoty jsou diktovány prací, to znamená tam, kde všechny lidské aktivity byly přeměněny v práci. Za takových podmínek zbývá jen holé pracovní úsilí, to jest úsilí vynakládané na pouhé přežití, a vztah ke světu lidské vynalézavosti je zlomen. Izolovaný člověk, jenž ztratil své místo v politické sféře jednání, je právě tak opuštěn i světem věcí, přestane-li být uznáván jako homo faber, začne-li s ním být nakládáno jako s jakýmsi animal laborans.“⁵

---

⁴ ARENDT, Eichmann v Jeruzalémě, s. 399-400

⁵ ARENDT, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. Vyd. 1. Praha : Oikoymenth, 1996. 640 s. ISBN 80-86005-13-5.

Nebezpečí této proměny spočívá především v tom, že člověk jako *animal laborans* tvoří základní element masové společnosti, masového hnutí a posléze totalitních režimů.

Další velice známé dílo nese název *Mezi minulostí a budoucností* a jedná se o soubor esejí. V této knize předkládá Arendtová teze o současném stavu naší veřejné sféry života. Vychází přitom již z konceptů starověkých myslitelů.

Mezi její další filozofické spisy patří např. kniha *O násilí, Přednášky o Kantově politické filozofii*.

Jak si lze povšimnout, Arendtová se věnovala různým filozofickým, ale i politickým problémům v různých kontextech. Nevytvořila tedy žádný ucelený filozofický systém, kterým by se snažila obsáhnout všechny své poznatky. Přesto její myšlenky dodnes inspirují řadu myslitelů, kteří si cení právě pestrosti a aktuálnosti jejích námětů. Sama Arendtová často zdůrazňovala, že usiluje především o to, aby se lidé i filozofové nad tématem jejich prací zamysleli, přemýšleli o nich, což může vést k následné diskuzi. Jejím záměrem v žádném případě nebylo napsat dílo, které si nárokuje jedinou filozofickou pravdu.

„Na všechny naznačené otázky, starosti a problémy tato kniha nenabízí žádnou odpověď. Takové odpovědi lidé fakticky dávají každý den a na všech možných místech. A pokud jde o řešení praktických problémů, jsou věci praktické politiky, a jako takové závisejí a musí záviset na dohodě mnoha lidí. Tato řešení nejsou a nesmí být věci teoretických úvah jednotlivce, které nikdy neodrážejí víc než názor jednoho člověka, jako bychom zde měli co dělat s věcmi, pro něž existuje pouze jedno možné řešení. To, co v následujícím navrhuji, je jakési rozpomenutí...Takové rozpomenutí samozřejmě setrvává v oblasti myšlení a přemýšlení a prakticky řečeno nemůže nic víc než podněcovat k dalšímu rozpominání.“⁶

---

⁶ ARENDT, Hannah. *Vita activa*. Praha : 2009, Vyd. 2. 12 s. ISBN 978-80-7298-413-8.

1.1 Vznik totalitních systémů

Pro mou bakalářskou práci je jedním z klíčových témat vznik totalitních hnutí. Právě představení základních mechanismů, které vedly ke vzniku nacistického státu, mi umožní pozdější srovnání s neonacismem.

Arendtová je přesvědčena, že lze analyzovat dosud neodhalené mechanismy, které vedly k naprostému rozpadu tradičních hodnot politického i duchovního života. Tyto mechanismy přinesly v podobě nacismu a stalinismu období dějin, od kterého by se nejraději celé populace lidstva distancovaly. Touto problematikou se podrobně zabývá v první a druhé části své knihy PT.

Příčiny vzniku totalitních systémů mají hluboké kořeny a chceme-li se k nim dostat a pochopit je, musíme se podle Hany Arendtové, nejdříve zaměřit na politickou situaci, která provázela Evropu. Této oblasti vévodil především antisemitismus.

„Židovská otázka a antisemitismus, z hlediska světové politiky relativně nevýznamné jevy, se staly katalyzátorem nejprve vzestupu nacistického hnutí a poté se stály u zrodu organizované struktury třetí říše, v níž každý občan musel prokázat, že není Židem, a světové války, jejíž krutost předčila předchozí válečné konflikty a konečně také bezprecedentního zločinu genocidy západní civilizace.“⁷

Dalším význačným tématem politiky tohoto období byl rasismus a imperialismus. *„Před imperialistickou érou nic takového jako světová politika neexistovalo a bez ní by totalitní nárok na ovládnutí světa nedával smysl.“⁸*

K šíření ideologického totalitního hnutí přispěl významnou měrou také vznik a rozvoj masové společnosti. Masová společnost totiž tvoří ideální podhoubí pro šíření těchto myšlenek.

Teorie antisemitismu, rasismu a imperialismu hrály na evropském poli významnou roli. Nebyly přítomny pouze v Německu, ale i v ostatních státech,

---

⁷ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 17

⁸ Tamtéž, s. 26

především ve Francii. Na každém území se však vyvíjely poněkud odlišně. Pro nás je klíčový zejména vývoj na německém území, který by ale nebyl úplný právě bez přihlédnutí k ostatním státům. Antisemitismus propukl v Německu naplno po první světové válce, do té doby nezaujímal na politické scéně nijak významnou roli. Odlišný byl vývoj rasismu a imperialismu, které spolu úzce souvisí, protože právě imperialismus využíval myšlenek rasismu, aby zahálil svou dobyvačnou a neutichající touhu po novém území a bohatství. Dal tedy své expanzi honosné jméno nacionalismus. Nacionalismus ve spojení s organickou teorií dějin byl ideálním prostředím pro plný rozvoj rasismu. Nacisté absorbovali tyto myšlenky do své ideologie a tvrdili, že našli klíč k dějinám, které nejsou ničím jiným, než prostým zápasem ras. Tyto myšlenky se velice rychle uchytily, což vedlo k občanským i národním válkám. Pro tyto války tak měli nacisté své zdůvodnění – zápas ras.

Je tedy patrné, že pouze spojením výše uvedených mechanismů a jejich následným rozvojem, dochází ke vzniku nacistické ideologie. Proto chci na tyto mechanismy blíže poukázat v následujících kapitolách mé práce.

1.1.1 Antisemitismus

Již od pradávna se na Židy nahlíželo jako na uzavřenou společenskou skupinu, která vzbuzovala v podvědomí ostatních nesympatie. V minulosti však nikdy nehrály tyto nesympatie tak významnou roli, aby ovlivnily tak velkou část populace.

Zvrat nastává v Evropě 19. století, kdy graduje touha po národním státě, který by definoval především sám národ. Takovýto stát byl schopen zajistit všem stejná práva a povinnosti. Existovala tedy rovnost před zákonem, která však byla vyvážena rozdělením do určitých nerovných společenských tříd. Jistý problém ovšem nastal s židovským obyvatelstvem, které oplývalo speciálními výsadami. Tyto výsady jim až doposud umožňovaly samy vlády zemí, neboť si od nich po staletí půjčovaly peníze v podobě úvěrů. Židé tak nepatřili do žádné společenské třídy, čímž byla zaručena jejich skupinová identita. To vyvolalo

nespokojenost především u aristokracie v Prusku. Proč by Židé měli mít jakákoliv privilegia? Dalším důvodem nenávisti vůči Židům však bylo také to, že aristokracie byla zásadně proti národnímu rovnostářskému státu a Židy se státem ztotožňovala. Tento postoj se ale zanedlouho, když aristokracie dosáhla určitého vlivu, změnil v „pouhou“ dvoustrannou diskriminaci. Tedy v diskriminaci jen některých, nebohatých, neužitečných Židů.⁹

Skutečný antisemitismus však přinesla osmdesátá léta 19. století ve Francii, Rakousku a Německu. Tento antisemitismus je spojen především s nižší střední třídou. Této skupině obyvatel, většinou drobným kupcům, chyběly peníze, což bylo zapříčiněno abnormálním nárůstem kapitalistické expanze. Nezbyvalo tedy, než si půjčit od bankéřů, z kterých se tak stávala nenáviděná sorta lidí. A bankéři, to byli povětšinou právě Židé. Většina obyvatel se navíc domnívala, že Židé prostřednictvím půjček chtějí dosáhnout určitého politického vlivu. Této situace se chopila aristokracie, která využila antisemitismus pro své účely a neváhala se proto spojit s nižší vrstvou obyvatel. Začaly vznikat první politické antisemitské strany, jejichž program vedle nadnárodního antisemitismu zahrnoval také převzetí moci nad státem a starost o nadnárodní politiku.¹⁰

Ve Francii je antisemitismus tohoto období spojen především s tzv. Dreyfusovou aférou, která měla za následek destabilizaci francouzské společnosti a její rozdělení na dva tábory. Alfred Dreyfus byl francouzský důstojník židovského původu. Vojenský soud jej obvinil ze špionáže pro Německo. Případ byl však zinscenovaný, což se ukázalo až o několik let později. Dreyfus byl nakonec rehabilitován. Jak však poukazuje Arendtová, Židé si po celou dobu případu nechtěli připustit, že jde o útok proti nim, jakožto Židům. Přesto k určitému posunu v jejich uvažování došlo.

„Jediným viditelným důsledkem toho všeho bylo zrození sionistického hnutí – jediné politické reakce, jakou Židé kdy našli na antisemitismus, a jediné

---

⁹ ARENDT, *Původ totalitarismu*, kap. II. , s. 61 - 92

¹⁰ Tamtéž, kap. II. , s. 92 - 117

*ideologie, v níž brali vážně nepřátelství, které je postavilo do centra světového dění.*¹¹

Především špatná ekonomická a sociální situace uvnitř celé Evropy vedla k tomu, že nenávisť k Židům, stojícím mimo společenské třídy sílila a způsobila destabilizaci společnosti.

Ke zklidnění došlo až s prosperitou Německa. Židovská otázka a antisemitismus tak ustoupily do pozadí. Do popředí zájmu se znovu dostává po první světové válce, kdy se výrazně zhoršila ekonomická situace v Evropě.

1.1.2 Rasismus a imperialismus

K antisemitismu se později přidává i rasismus a imperialismus, které svými idejemi podporují vznik totalitního hnutí a v budoucnu jsou příčinou vzniku totalitního nacistického státu.

Vznik a šíření rasismu jako ideologie je podle Arendtové úzce spjat s imperialismem, který vládl světem. Právě imperialismus totiž využil ideologických myšlenek rasismu pro svou cestu expanzivní politiky.

Státy objevovaly nová území, což bylo velice lákavé pro všechny vrstvy obyvatel, které se chopily své příležitosti a chvátaly za vidinou bohatství a nicnedělání. Toto nicnedělání jim měli zajistit původní obyvatelé, kteří tvořili velice levnou pracovní sílu. Když však Evropané odcestovali na vysněný kontinent, čekal je šok. Stanuli tváří v tvář dosud neznámému primitivnímu člověku.

„Rasismus byl v této společnosti bílých a černých užíván jako vládnoucí motto ještě před tím, než ho využil imperialismus jako hlavní politickou ideu. Jeho základnou i jeho omluvou byla stále zkušenost sama, hrůzná zkušenost něčeho cizího, nepředstavitelného či nepochopitelného...nemohli „běloši“ učinit nic

---

¹¹ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 198

jiného než znovu promyslet vlastní lidství a rozhodnout, že oni sami jsou víc než lidští a očividně vyvolení Bohem k tomu, aby byli bohy černých lidí.“¹²

Kolonizátoři se tedy začali považovat za pány nad těmito „tvory“ a odůvodňovali to tím, že je třeba jejich ochranná ruka. Vytvořili proto vlastní systém řízení daného území. V koloniích tedy vládl byrokratický systém, který nebyl nikým kontrolovatelný, a úředníci mohli vládnout zcela podle své libovůle. Vznikla vláda nikoho a došlo ke spojení rasismu s byrokracií.

Toto ovšem nebyl jediný důvod vzniku rasismu. Zejména ve Francii rasismus dobře posloužil také aristokratům, jejichž politická moc byla oslabena. Potřebovali se tedy odlišit od „obyčejného“ francouzského lidu a nějak tuto odlišnost zdůvodnit. To vedlo k vnitřní destabilizaci státu a k občanské válce. Představitelé těchto myšlenek neváhali své spojence hledat až za hranicemi Francie. Do této skupiny myslitelů patří např. hrabě Boulainvilliers, nebo ještě známější hrabě Gobineau, jehož myšlenky uchvátily Hitlera. Gobineauova teorie tak, jak ji rozvíjí ve svém díle *Esej o nerovnosti lidských ras* z roku 1853, je specifická tím, že se zajímá výhradně o úpadek civilizací „...jeho skutečný význam je v tom, že uprostřed ideologií pokroku prorokoval záhubu, konec lidstva v pozvolné přírodní katastrofě.“¹³

Gobineau vidí za tímto úpadkem jediný princip – princip mísení ras, který vede k degeneraci ras a posléze dokonce k vymýcení celé lidské rasy. Vrcholem civilizace je podle něj rasa knížat, původem árijců. Lze tedy vytvořit jakousi privilegovanou elitu s vyšším původem a od vyššího původu lze odvodit vyšší práva této elity.¹⁴

Nutno ovšem zdůraznit, že teorie árijské rasy v pojetí Gobineaua a Hitlera se značně liší. Hitler převzal myšlenku árijské rasy, ale spojil ji s darwinismem, myšlenkou rasové hygieny a pojetím árijce jako nadčlověka. Jeho ideologie je

---

¹² ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 290 - 291

¹³ Tamtéž, s. 262

¹⁴ Tamtéž, s. 260 - 266

určena německému národu, nikoli šlechtě, jak objasním níže. Gobineua viděl árijce čistě jako rasu knížat mající urozený původ.

Odlišně se vyvíjel rasismu na území Německa. Zde sloužil především ke sjednocení německého národa, vycházejí z myšlenek společného původu.

„ Jeho původci nehledali spojence za hranicemi, ale chtěli probudit v národu vědomí společného původu. To ve skutečnosti vylučovalo šlechtu s jejími dobře známými kosmopolitními vztahy...v každém případě to vylučovalo možnost založit toto rasové myšlení samo na ne nejexkluzivnější třídě národa.“¹⁵

Historiky byl však tento rasismus často zaměňován za nacionalismus, protože obyvatelé německých států svou touhu spojit se pod jeden jediný stát proklamovali slovníkem, jehož termíny jsou v dnešní době považovány za rasistické. Společný původ národa je formulován jako tzv. organický původ národa.

„Organická teorie dějin, podle níž každá rasa je odděleným, úplným celkem, byla vynalezena lidmi, kteří potřebovali ideologické definice národní jednoty jako náhrázku politické národnosti.“¹⁶

Teprve po roce 1840, když se německý stát sjednotil, se rasismus rozvinul naplno. Sjednocení Německa sebou totiž přineslo plný rozvoj imperialistické politiky, a jak jsem se snažila ukázat výše, rasismus a imperialismus jsou spolu úzce spjatý.

Arendtová však zdůrazňuje také vliv německého romantismu, který vytvořil jakýsi kult osobnosti a individualismu, což v důsledku vede ke vzniku různých individuálních ideologií. Vlivem romantismu také převládá názor, že urozenost je vrozená a žádné dodatečné udělení společenských titulů to nezmění. Právě tyto dva hlavní proudy významně ovlivnily německý rasismus.

---

¹⁵ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 254

¹⁶ Tamtéž, s. 255

„Z první skutečnosti vznikla organická teorie dějin s jejich přirozenými zákony; z druhé povstal na konci století groteskní homunkulus nadčlověk, jehož přirozeným osudem je vládnout světu.“¹⁷

Hana Arendtová ve svých úvahách ve druhé části knihy PT dochází k závěru, že ačkoli rasistické smýšlení odráželo myšlení tehdejší společnosti, patrně by nenabylo takového významu nebýt imperialismu. Zároveň ovšem vysvětluje, že imperialismus by si cestu k rasismu našel sám, i bez pomoci rasového myšlení, protože potřeboval zdůvodnit své počínání.

1.1.3 Masová společnost

Vedle antisemitismu, rasismu a imperialismu tvoří základ pro vznik totalitarismu masy. Právě masy umožňují vznik totalitního hnutí a posléze totalitního státu. Tohoto spojení mas s totalitním hnutím si povšiml už na počátku 20. století E. Lederer ve své knize *Masový stát*. Pojem masová společnost však zavedl roku 1960 William Kornhauser, který v knize *The Politics of Mass Society* předložil také zásadní charakteristiky masové společnosti. Kritikou masové kultury, která je produktem masové společnosti, se zabývají filozofové Frankfurtské školy s hlavními představiteli Adornem, Frommem, Horkheimrem a Habermasem.

Základem totalitních hnutí jsou organizované masy, které bezvýhradně věří své ideologii a svému vůdci. Masy jsou skupiny lidí bez společného zájmu, které nepatří do žádné společenské třídy. Tito lidé jsou naprosto lhostejní k politické situaci ve své zemi, nijak se na ní nepodílí, cítí se hluboce osamělými, izolovanými, vykořeněnými a trpí nedostatkem sociálních vztahů.

„Být vykořeněný znamená nemít ve světě místo uznávané a zaručované jinými; být nadbytečný znamená nemít ve světě místo uznávané vůbec. Vykořeněnost může být

---

¹⁷ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 260

předběžnou podmínkou pro nadbytečnost, stejně jako izolovanost může (ale nemusí) být předběžnou podmínkou pro osamocení.“¹⁸

Masy ztrácejí schopnost jednat a z homo faber se tak stává pouhý animal laborans. Sdílejí jediné – nenávist, nespokojenost a zbytečnost svého života. Žijí v atomizované společnosti a konformismu. Ostatní skupiny lidí podle toho k masám přistupují – ztrácí o ně zájem. Mezi členy masy patří jak jedinci na okraji společnosti, tak i intelektuálové, kteří kladou hlavní důraz na individualitu a brání se společenským konvencím.

Masy vznikly v době, kdy došlo k rozpadu třídní společnosti a stranického systému. Významnou příčinou vzniku mas byla také zkušenost první světové války. K jejich rozmachu došlo zejména po první světové válce, kdy Německo a Rakousko procházelo vleklou poválečnou krizí. Masy byly ohroženy vysokou mírou nezaměstnanosti a inflace. Arendtová ukazuje, že takovéto masy touží po fikci, brání se realitě běžných dnů a vlastním zkušenostem. Ačkoli ztratily zájem o svůj život, usilují o vyřešení určitých ideologických problémů směrem ke vzdálené budoucnosti.

Masová společnost se svou základní charakteristikou je tedy ideálním prostředkem pro snadnou mobilizaci a manipulaci, čehož naplno využívá nacistická ideologie.

1.2 Totalitní hnutí

V XI. kapitole, třetí části své knihy PT si autorka všimla klíčové role mas pro totalitní hnutí. Jak zdůrazňuje, nebylo by totalitního hnutí bez mas. Totalitní hnutí totiž usiluje o organizaci mas, mobilizuje je a připravuje tak půdu pro nástup totalitního režimu.

Systém politických stran je nahrazen jedním politickým hnutím, od jehož členů se očekává bezvýhradná loajálnost. Významnou roli v tomto procesu hraje totalitní

---

¹⁸ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 641

propaganda, která soustřeďuje svou pozornost na již zmíněné masy, ale také přímo do svých řad a do řad zahraničních politiků.

Totalitní propagandě jde především o to, vytvořit jakési umělé prostředí nereálného světa, které se však stává předmětem každodennosti. Vytvořit prostředí, ve kterém vůdce a celé hnutí vládne svou neomylností, k němuž často využívá přímo proroctví. Právě na tento rys dobře slyší masy, bránící se nahodilosti, toužící po fikci a úniku před zkušenostmi. Hnutí přináší takovému lidem pocit důležitosti, sebevědomí a možnost identifikace, především prostřednictvím antisemitismu, který je zároveň spojuje. Propagandy je však využíváno zejména v počátcích, kdy hnutí potřebuje získat masy na svou stranu. V okamžiku, kdy se toto povede, věří již masy své ideologii natolik, že propagandy není třeba a postačí ryzí teror. Propaganda se tak stává velice důležitou při styku s vnějším, zahraničním světem.

Stěžejním bodem totalitní propagandy je také snaha o jakousi vědeckost jejich tvrzení. Nacisté svou ideologií nabízejí život, který není v rozporu s odvěkými zákony přírody a života. Arendtová poukazuje na jistou spojitost tohoto rysu německé propagandy s reklamními technikami po celém světě.

„Jak u obchodní reklamy, tak u totalitní propagandy je věda očividně jen náhražkou moci. Jakmile jsou totalitní hnutí u moci, jejich posedlost „vědeckými“ důkazy mizí.“¹⁹

Arendtová zdůrazňuje, že totalitní hnutí svou silou podporují masy a přináší jim tolik potřebný pocit sounáležitosti. Ve chvíli, kdy dojde k rozpadu hnutí a jeho fiktivní svět se zborší, ztrácí masy zájem a stává se z nich opět jen soubor izolovaných, vykořeněných jedinců. V žádném případě tak nelze mluvit o zbylém fanatismu.

Je tedy zřejmé, že totalitní hnutí má na masy zásadní vliv. Prostřednictvím ideologie jsou masy manipulovány a využívány pro účely hnutí. Teprve

---

¹⁹ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 478

naprostým ovládnutím mas získá totalitní hnutí dostatek síly, která umožní převzetí moci a nástup totalitního nacistického státu.

1.3 Totalitní nacistické Německo

V této kapitole bych chtěla popsat německý nacistický stát, jako stát, který vznikl právě na základě totalitního hnutí, a zcela tak odráží jeho ideologické myšlenky, strukturu a cíle. Zaměřím se tedy především na nacistickou ideologii, zatímco ve druhé kapitole se budu věnovat nástupu nacismu a historickým faktům.

Totalitní stát vzniká, když totalitní hnutí ovládlo masy a dosáhlo naprosté loajálnosti svých stoupenců. V tomto okamžiku může převzít moc ve státě a nastává mašinerie totalitního režimu. Vývoj v linii antisemitismus, rasismus, imperialismus – masy – totalitní hnutí – totalitní stát je dokonán.

1.3.1 Nová politická organizace

Jedním ze zcela specifických znaků totalitního státu je nová, dosud neznámá, politická organizace, kterou nacismus přináší. Arendtová se organizací nacistického státu zabývá v závěru třetí části knihy PT, konkrétně ve XII. kapitole.

V této organizaci hrají státní instituce vedlejší role a do jejich vedení jsou dosazováni členové hnutí, kteří pro něj nejsou nijak významní. Zastupují však stát před okolním netotalitním světem. Paralelně působí instituce hnutí, jejichž význam je zásadní a na jejichž poli se rozhoduje vše podstatné. Jejich moc je ovšem neustále přesouvána z jedné na druhou a často se nikdo neobtěžuje je o této skutečnosti informovat, což je účinným prostředkem proti vzniku opozice a zaručuje to, že v posledku musí ve věci stejně rozhodnout sám vůdce.

Velice důležitým prvkem v organizaci nacistického Německa je postava vůdce. Arendtová striktně rozlišuje princip vůdce v absolutistickém režimu od principu

vůdce v totalitním. V totalitním režimu je vůdce v čele státu a zároveň v čele hnutí.

„Autorita se nepřenáší celým státním útvarem odshora až dolů přes řadu prostředkujících mezi úrovní, jako je tomu v autoritářských režimech...Vůdcova vůle může být ztělesněna kdekoli a kdykoli, a jeho samotného nezavazuje žádná hierarchie, dokonce ani taková, kterou třeba sám ustanovil.“²⁰

Rozdíl je také v tom, že vůdce v absolutistickém režimu neusiluje o naprostou likvidaci svobody jedince, samozřejmě dochází k částečné eliminaci této svobody, ale nikdy k úplné likvidaci. Obecně se absolutistický stát od totalitního liší právě přístupem ke svobodě jedinců. Hlavním cílem absolutistického státu je likvidace jakékoli politické opozice, tento stát tedy neproniká až do soukromé sféry jedinců, jeho primárním zájmem je sféra veřejného života, získání moci ve státě. Oproti tomu cíle totalitního státu leží zcela jinde, jak ukážu v následující kapitole.

Orgán moci totalitního Německa tvoří tajná policie. V prvopočátcích je jejich úkolem zlikvidovat politickou opozici, tento úkol však časem ustupuje do pozadí a jednotky tajné policie zůstávají a přijímají nové úkoly od samotného vůdce, i když politická opozice již neexistuje.

Další složkou organizace je členstvo strany, které pochází z řad sympatizujících mas. Ovšem zdaleka ne všichni sympatizanti jsou pro svou přelétavost vhodnými kandidáty na tuto pozici. Většina zůstává mimo stranu a s její podporou se počítá pouze o volbách.

Mezi všemi složkami státní organizace je však zřejmá atomizace, která je od sebe vzdaluje.

Výše zmíněné složky organizace tvoří významnou část nacistického státu a struktura této organizace bude později patrná u neonacistických hnutí.

---

²⁰ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 551

1.3.2 Cíle nacistického režimu

V této části své práce se zabývám cíly nacistického režimu, abych v konečném srovnání poukázala na patrné rozdíly mezi nacistickou a neonacistickou ideologií.

Cíle nacistického totalitního režimu jsou dodnes jednou z nejpalčivějších otázek problematiky totalitního státu. Člověk jakoby se, stojíc tváří v tvář nepopsatelnému zlu, bál domyslet, kam až by vedlo naplnění nacistických plánů. Arendtová těmto plánům ve své knize PT přikládá zvláštní důležitost. Právě cíle nacismu totiž dokreslují celkový obraz nacistické ideologie.

Jak jsem naznačila výše, jedním z hlavních cílů nacistické ideologie bylo podle Hany Arendtové ovládnutí a následné zpolitizování veřejné i soukromé sféry lidského života. U moci tak zůstala jediná, oficiální, státem vynutitelná ideologie a politická strana, která měla zájem na likvidaci lidské svobody, potažmo důstojnosti. Arendtová zdůrazňuje, že nacistický stát a jeho *„forma vlády má velmi málo společného s touhou po moci, nebo dokonce s touhou po mašinerii generující moc, s hrou samoučelné moci pro moc, jaká byla příznačná pro poslední stadia imperialistické vlády.“*²¹

Druhým, neméně důležitým cílem nacistické ideologie bylo vymazat takřka všechny státy z mapy Evropy, ovládnout je a vytvořit tak prostor pro zářné zítřky pod taktovkou vyšší rasy. Nutno zdůraznit, že základ pro vytvoření této vyšší rasy netvořili samotní Němci, příslušníci nacistické strany, ale členové jednotek SS. Hitlerovy plány tedy zahrnovaly také plán na likvidaci „vlastních“ obyvatel. Ač se nám to zdá zcela absurdní, cíle nacistické ideologie jednoznačně předčí nacionalistické či ekonomické zájmy. Důvod je však prostý.

„...považují zemi, kde náhodou uchvátili moc, pouze za dočasný hlavní stan mezinárodního hnutí na cestě k dobytí světa, ...měří vítězství a porážky na staletí

---

²¹ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 554

či tisíciletí a ... globální zájmy vždy mají přednost před lokálními zájmy jejich vlastních území.“²²

Podle Arendtové Hitler prokázal svůj „diplomatický“ um i na poli zahraniční politiky. A tak byly cíle nacistického státu před vnějším, netotalitním světem mnohem prozaičtější. Hitler totiž potřeboval jakési racionální odůvodnění své expanzivní politiky, které by předložil evropským státům. A tak své ryze ideologické cíle zaměnil za nacionalismus s důrazem na národní socialismus. Důležitou roli v komunikaci s okolními, netotalitními státy sehrál právě antisemitismus, protože umožňoval rozšíření a propagaci nacistické ideologie. Toto racionální vysvětlení Hitlerova počínání částečně ukolébalo netotalitní státy.

Další důvod proč státy dlouho nezasáhly, byl, že nacistické Německo, s jeho výjimečnou strukturou, s jeho nezájmem o moc, ekonomiku a blaho své země představovalo naprosto bezprecedentní chování státu na dosavadní politické scéně. Toto chování se tak zcela vymykalo běžné politické reflexi.

Všechny cíle odráží hlavní záměr nacistické ideologie, a to vytvořit nový životní prostor pro čistou árijskou rasu.

1.3.3 Dopad na společnost

Dopad nacistické ideologie na celou, nikoli pouze německou společnost, je zcela výjimečný a ještě dnes, takřka 70 let po válce vyvolává veliké množství emocí. Škála těchto dopadů je ovšem příliš široká, takže ve své práci se pokusím vysvětlit ty nejdůležitější. Vycházím z XII. a XIII. kapitoly PT, ve kterých se Arendtová přímo zabývá touto problematikou, aby ukázala především systematickosti a bezprecedentnosti nacismu.

Bezprostřední dopad nacistické ideologie a praktik nacistického státu můžeme pozorovat zejména na naprosto zbídačeném stavu jedinců, kteří takovýmto systémem prošli. Nacisté v této oblasti absolutně naplnili své cíle. Došlo k totální atomizaci jedince, jehož soukromá sféra je zpolitizovaná. Takovýto člověk nemá

---

²² ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 559

pražádná osobní práva, je plně nadbytečný a jeho morálka neexistuje. Z člověka se stává „...così jako lidský druh, který by se podobal jiným zvířecím druhům v tom, že jeho jediná „svoboda“ by spočívala v zachovávaní druhu.“²³

Důležitou roli zde hraje lidská spontánnost. Nacisté toužili po jejím odstranění, protože právě ona je tím, co spolu se svobodou, dělá člověka člověkem a pomáhá lidem přežít. Je totiž součástí lidské přirozenosti. Ideálem nacistů pak bylo najít jasně definovatelné podmínky, za nichž by toto odstranění bylo možné. K nalezení těchto podmínek sloužily koncentrační tábory. Koncentrační tábory jako místo, kde se zcela stírá hranice mezi živými a mrtvými, místo, kde smrt doslova číhá na každém rohu a přichází zcela bezdůvodně a anonymně. Místo, kde jedinec zmizí z povrchu zemského a nikdo už o něm více neví. Neslýchaná krutost, s kterou nacisté šli za svou touhou, je široce známá, ačkoli Arendtová podotýká, že naprostá uzavřenost koncentračních táborů před okolním světem zapříčinila, že i samotní přeživší občas upadají do pochybností, když tyto hrůzy mají líčit světu, který jakoby nevěřil.

„Sama nesmírnost zločinů zaručuje větší ochotu věřit vrahům, kteří hlásají všemi způsoby lži svou nevinu, než obětem, které říkají pravdu.“²⁴

Tak se dostáváme k dalšímu dopadu na společnost. Lidé se vždy snaží uvažovat racionálně, což je však problém, setkají-li se s něčím, co se racionálně zdaleka vyhybá. Právě proto se bohužel ještě i dnes vyskytují názory, že holocaust je pouhým výmyslem. Lidé totiž nejsou schopni uvěřit těm hrůzám, které si možná dokážou představit, ale jejichž skutečný dopad na lidskou psychiku nikdy nepocítí a ani nemůžou. Setkávají se totiž s tzv. radikálním zlem.

„ A tak nemáme vlastně nic, k čemu bychom se mohli uchýlit, abychom fenomén pochopili, ten nám nicméně stojí tvář v tvář neoddiskutovatelně a drtivě reálný a boří všechny standarty, jež známe. Zdá se, že zřetelně rozeznat lze pouze jedno:

---

²³ ARENDT, *Původ totalitarismu*, s. 592

²⁴ Tamtéž, s. 594

lze říci, že radikální zlo se vynořilo v souvislosti se systémem, v němž se všichni lidé stali stejně nadbytečnými.“²⁵

Důležitou roli v dopadu na společnost hrál také fakt, že i lidé, kteří se přímo nepodíleli na hrůzách koncentračních táborů, byli nacistickým systémem vtaženi do celé mašinerie. Struktura nacistického státu totiž zaručovala přenášení zodpovědnosti celým systémem. A tak i nejposlednější sympatizant nacistického hnutí nese určitý díl zodpovědnosti za napáchaná zvěrstva. Každý totiž v posledku plní vůli vůdce, což kromě zmíněné struktury státu zajišťuje také široká indoktrinace. Problematice zodpovědnosti za hrůzy spáchané nacismem se Arendtová věnuje podrobněji ve své knize *Eichmann v Jeruzalémě*.

---

²⁵ARENDET, *Původ totalitarismu*, s. 620

2. Německý stát do roku 1939

Předešlou část práce jsem věnovala tématu nacismu z ideologického hlediska. Tuto kapitolu chci zaměřit na téma německého státu z historického hlediska. Jsem si vědoma obsáhlosti této problematiky, a proto popíšu pouze klíčová témata, která budou důležitým vodítkem pro srovnání nacismu se současným neonacismem.

Nejprve stručně nastíním politický vývoj v Německu od první světové války do roku 1933. Toto období německých dějin je pro mé téma klíčové, neboť ukazuje na obrovské vnitropolitické problémy, které umožnily destabilizaci společnosti, demokracie a nástup nacistické ideologie.

Po té, rovněž stručně, popíšu nástup Hitlera k moci a jeho politickou praxi do roku 1939. Tato problematika by měla posloužit především k celkovému dokreslení fungování nacistické ideologie v praxi. Právě toto období ukazuje moc nacistické organizace, která se rozšířila na všechny oblasti soukromé i veřejné sféry.

Nejdůležitějším tématem této části je ovšem popis nacistických organizací SA a SS. Tyto jednotky se neoddiskutovatelnou měrou podílely na šíření nacistické ideologie, antisemitismu a rasismu. Z řad jejich příslušníků se šířilo neřízené násilí a pronikalo všemi společenskými třídami. Činnost dnešních českých neonacistů se významně podobá právě činnosti jednotek SA a SS.

2.1 Politická situace v Německu před rokem 1933

První světová válka znamenala pro Německo hluboký otřes hodnot. Poražena nebyla jen armáda, ale i morálka všech obyvatel. Nadšení z války rychle vystřídaly obavy a občanské nepokoje. Lidé, kteří nemohli, ba spíše nechtěli, uvěřit v prohru Německa byli zprávami o prohře šokováni. Rozšířila se masivní kampaň proti císaři, který byl donucen odstoupit, a sílila občanská touha po demokracii.

9. listopadu 1918 byla vyhlášena Výmarská republika, která se již od samotného počátku zmítala v politických bojích levicových či pravicových socialistů. Problémy způsobovala také extrémní socialistická strana. Republika tedy čelila velkému množství pokusů o převraty.

Během této špatné vnitropolitické situace se ovšem uskutečnily volby, kterými socialisté legitimizovali svou moc. V platnost vstoupila tzv. Výmarská ústava, která vycházela z předchozí ústavy.

„Osudový problém ústavy představoval nezávisle volený prezident, jemuž poskytoval ústavní článek 48 ve výjimečných situacích dalekosáhlé pravomoci, umožňující mu vládnout prostřednictvím dekretů.“²⁶

Právě tohoto článku ústavy nepatřičně využíval sám prezident a později i Hitler. Nová vláda se konečně dohodla na podepsání mírové smlouvy. Již od počátku ovšem široká německá veřejnost považovala tuto smlouvu za zcela nespravedlivou a dopady této smlouvy brzy pocítila na vlastní kůži. Pro Německo totiž znamenala především přísné válečné reparace, ztrátu území, redukci armády a odzbrojení, což ještě více poškodilo již tak zničenou ekonomiku. Německá vláda navíc přistoupila na cestu bojkotu, neboť částky za válečné reparace daleko přesáhly únosnou mez.²⁷

Situace vygradovala, když Německo zostudilo spojence na konferenci v Janově. Důsledkem byl rekordní nárůst inflace.

„Zatímco v roce 1913 stál dolar čtyři papírové marky, na konci roku 1919 se prodával již za 47 marek, v červenci 1922 za 493 a v prosinci 1922 za 7000 marek.“²⁸

---

²⁶ EWANS, Richard. *Třetí říše u moci*. Praha : Beta-Dobrovský, 2009. 19 s. ISBN 978-80-7306-323-8.

²⁷ NOLTE, Ernst. *Fašismus ve své epoše*. Vyd. 1. Praha : Argo, 1998. 399-401 s. ISBN 80-7203-107-4.

²⁸ EWANS, *Třetí říše u moci*, s. 19

Vláda, která toto zapříčinila, byla nucena rezignovat a nová vláda odmítla cestu bojkotu a nastoupila cestu placení reparací. To byl první krok ke stabilizaci ekonomiky Německa.

Přibližně v době, kdy republika čelila obrovským vnitropolitickým potížím, objevuje Hitler pravicovou Německou dělnickou stranu a začíná pomalu, ale jistě svou politickou kariéru. Právě na základech této strany totiž vybuduje pozdější NSDAP, do jejíhož čela jej vymrští především intriky a řečnický um. Od samého počátku má Hitler jasnou vizi, kterou formuluje na prvním masovém shromáždění strany.

„Body 1-2 požadují právo na sebeurčení pro všechny Němce a zrovnoprávnění německého národa prostřednictvím zrušení mírové smlouvy. Bod 3 požaduje zemi a půdu (kolonie) k výživě našeho národa a k osídlení nadbytku našeho obyvatelstva. Bod 4 váže občanské právo na německou krev a výslovně z něj vylučuje Židy...“²⁹

Na tomto místě je nutné zdůraznit shodu historiků, že samotná osobnost Hitlera by k rozvoji a nástupu nacismu nestačila, jak se mnozí domnívají. Hitlerovi nahrávala zmíněná špatná politická situace uvnitř Německa, ale i celé Evropy. Jak jsem ukázala již v první kapitole, antisemitismus zmítal celou Evropou, nikoli pouze Německem. Svou roli sehrály také masy obyvatel.

„Při vši předpokládané modernitě by ale nikdy nemohly vůbec existovat, pokud by k nim široké vrstvy obyvatelstva nepřístupovaly se sympatiemi. V Bavorsku i v Itálii byla buržoazie k smrti vyděšena bolševickým revolučním pokusem v roce 1919.“³⁰

Významnou měrou pomohli také lidé, kteří financovali NSDAP a jejich noviny. Nebýt těchto okolností, vliv NSDAP a Hitlera by pravděpodobně rok od roku

---

²⁹ NOLTE, *Fašismus ve své epoše*, s. 407

³⁰ Tamtéž, s. 415

nesílil. To se ovšem nestalo, a tak Hitlerova nacistická strana rostla a posilovala svou pozici, což se projevovalo i ve volbách.³¹

Léta 1924 – 1928 znamenala pro Německo poměrně úspěšný věk. Ekonomika se pomalu vzpamatovala vlivem zahraničních investic, což vedlo i k placení válečných reparací v termínu. Ekonomický a hospodářský růst se pozitivně odrazil také v politické situaci, kde došlo k relativní stabilizaci.

Rok 1928 a krach newyorské burzy ovšem zasáhl Německo zcela nepřipravené. O dobré ekonomické situaci už nemohla být řeč. Nezaměstnanost prudce stoupla, investoři ze zahraničí se rychle stáhli, bankéři a obchodníci po celém světě hlásili bankrot.

Právě tato špatná ekonomická situace měla zásadní vliv na opětnou destabilizaci republiky, která se projevila mimo jiné silným nárůstem mandátů nacistické strany při volbách roku 1930. Hitler vycítil svou šanci a dál usilovně pracoval na upevnění svého politického vlivu nejen na poli politiky, ale také na široké masy obyvatel.

Stranické nepokoje a vnitřní rozpolcenost zapříčinily nárůst nespokojenosti německých obyvatel s demokratickou republikou. Když se k těmto problémům uvnitř Výmarské republiky přidala ještě vysoká nezaměstnanost a ekonomická krize, mnozí uvěřili hlasu nové politické strany. Tato strana lákala především svou nezkorumpovaností a svými programovými sliby. Zejména pro bývalé vojáky, kteří se po skončení války vraceli z fronty domů, zněly sliby NSDAP téměř jako rajská hudba. Tito vojáci obětovali svůj soukromý život pro svou vlast. Jejich jediným posláním byl boj na frontě, a tak po svém návratu nevěděli kam se zařadit a kde hledat, nebo dokonce najít práci.

V kontextu díla Hany Arendtové nastává situace, kdy se společnost pod vlivem tíživé situace doslova rozpadá na „pouhé“ jednotlivce. Charakteristickým rysem je ona hluboká vykořeněnost, odcizení a pocit úplné nadbytečnosti. Symbolem

---

³¹ NOLTE, *Fašismus ve své epoše*, s. 415 - 416

těchto rysů by se mohli stát právě bývalí frontoví vojáci, jejichž osud věrně zaznamenává Erich Maria Remarque ve svých knihách *Na západní frontě klid* a *Miluj bližního svého*.

2.2 Nástup Hitlera k moci a jeho nacistická praxe v letech 1933 – 1939

Mnozí se v těžké životní situaci obrátili na nacistickou stranu, ve které viděli východisko ze svých problémů. Rostl počet příznivců i přímých členů. Ti všichni dávali své sympatie stále více najevo, především prostřednictvím voleb. Následoval raketový start NSDAP na výsluní politické scény a převedení nacistické ideologie do praxe.

Hitlerovo úsilí tak přineslo kýžený úspěch. Vnitřně destabilizovaná demokratická republika na pokraji ekonomického zhroutení uvěřila Hitlerově propagandě.

„Volby říšského prezidenta v dubnu 1932 přinesly Hitlerovi ve druhém kole přes 13 milionů hlasů a volby do Říšského sněmu v létě téhož roku přivedly do parlamentu 230 národněsocialistických poslanců. Tím se NSDAP stala zcela nejsilnější stranou.“³²

Následovalo období intrik, ve kterém Hitler usiloval o místo Říšského kancléře. Přestože prezident Hindenburg dlouho odolával vnějšímu tlaku, nakonec byl Hitler 30. ledna 1933 jmenován kancléřem. Masy lidí plny očekávání lepší budoucnosti vyšly do ulic, aby oslavily nového kancléře a novou epochu v dějinách Německa. Přesto však neslavili všichni. Polovina národa se na vzestup nacistické strany dívala minimálně s obavami.

Jak se ukázalo již v průběhu roku 1933, obavy byly zcela na místě. Ještě týž večer převzali členové národní socialistické strany kontrolu nad stěžejními úřady. Když byl 1. února rozpuštěn Říšský sněm, rozjela se naplno nacistická mašinerie. Následovalo rychlé vydávání stěžejních zákonů. Tak mohl stát udělit nepřátelům

---

³² Nolte, *Fašismus ve své epoše*, s. 435

trest smrti, disponoval byrokracií, jejíž loajálnost byla vynutitelná zákonem. Zcela ovládl kulturu a média, vystoupil ze Společnosti národů a začal se vměšovat i do pracovních vztahů pomocí státní regulace. Důležitý zlom znamenalo také zrušení veškeré politické opozice, tedy veškerých politických stran kromě strany nacistické.

1. prosince 1933 vychází zákon „v němž je NSDAP označena za nositelku německé státní myšlenky a je formálně nedělitelně spojena se státem. Státem je uznána vlastní soudní pravomoc strany a SA. Vůdce a štábní šéf SA se z moci svého postavení stali členy říšské vlády.“³³

Přišlo období let 1934-1939, které Nolte trefně nazývá „*Válka v míru*.“³⁴ O válečných úmyslech Hitlera v tomto období nelze pochybovat. Nolte zdůrazňuje, že Hitler jako jediný vedl válku už v době míru, což mu umožnilo být neskutečně vpředu oproti okolním mocnostem.

Vůdce se v tomto období vypořádal s revoltujícími jednotkami SA způsobem, který odpovídá pouze chování ve válce. Zabráním Porýní vážně překročil pravidla paktu z Locarna. Ve svém dokumentu z roku 1936 stanovil jako hlavní cíl pro Německo zajistit bojeschopnost armády a hospodářství tak, aby mohl být naplněn plán zajištění životního prostoru pro německý národ. Roku 1937 ještě tuto myšlenku rozvinul a vyjádřil svou vůli uskutečnit toto nejpozději do roku 1945. Označil také první oběti své politiky – Československo a Rakousko.³⁵

Naplno se osobně angažuje v zahraniční politice, čímž dosáhne připojení Rakouska k Německu. Válka byla na spadnutí.

„O půl roku později vnutil prostřednictvím válečných výhrůžek...západoevropským velmocem dohodu, která byla za normálních okolností dosažitelná pouze pomocí velké války. Netrvalo ani šest měsíců, než porušením slavnostních slibů krajně brutálním dvojitým vyděračským manévrem

---

³³ NOLTE, *Fašismus ve své epoše*, s. 443-444

³⁴ Tamtéž, s. 445

³⁵ Tamtéž, s. 445 - 454

*odňal českému národu jeho nuznou samostatnost a dal mu statut, proti kterému představovala jeho pozice v habsburské monarchii ráj svobody a sebeurčení.*³⁶

Především špatná politická a ekonomická situace uvnitř Výmarské republiky umožnila nástup Vůdce a nacistické ideologie na politickou scénu Německé republiky. Hitler nabídl ekonomicky a psychicky zbídačeným masám ve svých projevech a propagandě právě to, co potřebovaly slyšet. Na oplátku jej svými hlasy ve volbách vymrštily do samých výšin politiky, ze kterých už byla poměrně snadná cesta k ovládnutí celého Německa a k prosazení nacistické ideologie do praxe.

Nadbyteční jedinci vyslyšeli hlasy trefně mířené propagandy a „konečně“ našli své místo ve společnosti prostřednictvím německé nacistické strany. Z izolovaných a odcizených jedinců se tak stává lehce manipulovatelná masa, která snadno uvěří a podlehne fikci totalitnímu režimu. Právě tato fikce se totiž stává východiskem jejích problémů.

2.3 Jednotky SA

Německý totalitní stát tak, jak ho známe z první poloviny 20. století, se stal symbolem bezmezné lidské krutosti a násilí. Za synonymum bychom mohli označit jednotky SA, později SS, které tvořily Hitlerovu pravou ruku, a o jejich podílu na likvidaci miliónů lidí nelze pochybovat. Právě jednotky SA a SS měly hlavní podíl na šíření ideologických myšlenek nacismu a jejich uvedení do praxe.

Výraz SA pochází z německého slova Sturmabteilungen a v českém překladu znamená úderné oddíly. O tento „čestný“ název se zasloužili sami členové SA, když při jednom shromáždění NSDAP rychlým a tvrdým zásahem zlikvidovali narušitele z řad marxistů. Členové pochází především z řad bývalých vojáků, kteří se účastnili první světové války. Primárním úkolem SA bylo zajistit hladký průběh schůzí a manifestací NSDAP, likvidovat politickou opozici přímo na ulici

---

³⁶ NOLTE, *Fašismus ve své epoše* s. 449

a šířit myšlenky nacistické ideologie mezi všemi vrstvami obyvatel, např. prostřednictvím plakátů, malování symbolů apod. S postupným rozšiřováním moci NSDAP rostl také počet členů SA a jejich význam. K dalším úkolům se zařadil také úkol chránit samotného vůdce a z SA se tak pomalu stával důstojný symbol nacismu a samostatná armáda.³⁷

Jednotky SA se významnou měrou podíleli také na šíření antisemitismu. Např. 1. dubna 1933 to byly právě SA, které obsadily jednotlivá německá města. Různě velkou intenzitou tlačily obyvatele k distanci od židovských obchodníků a jejich obchodů. Když pak byly v průběhu času vydávány zákony jako zákonné opatření proti Židům, byly to jednotky SA, které dohlížely na jejich přísném dodržování a které stíhaly Židy mezi prvními. Šířily také myšlenky na koncentrační tábory. Zarážející je ovšem především to, že část obyvatel Německa činy jednotek SA přímo podporovala, případně s nimi alespoň souhlasila. Zbytek obyvatel zaujal pozici tichého nesouhlasu.³⁸ Socioložka Elisabeth Noelle-Neumannová zavedla pro tento jev trefné označení *spirála mlčení*.

„Spirála mlčení popisuje stav, kdy lidé nejsou ochotni vyjadřovat své názory a postoje a kdy volí raději mlčení, pokud cítí, že jejich názory nejsou totožné s názory a postoji, které převažují ve společnosti nebo v jejich okolí. Právě masová média určují vytvářením mediální reality podobu zdánlivě převažujících postojů ve společnosti, a tím roztácejí spirálu mlčení... Ten kdo cítí, že jeho názor sílí, nemá strach o něm veřejně hovořit. Ten, kdo vnímá, že jeho názor je menšinový, volí mlčení.“³⁹

S nárůstem politického vlivu SA a s rostoucí agresivitou těchto oddílů rostly také hlasy po umírnění a ani sám Hitler nebyl spokojen s jejich vedením, protože „... stále více nabývaly na síle... Vylékaly se z bezpodmínečné poslušnosti stranickému vůdci, byly absorbovány tajným výcvikem, a řadily se tak mezi ostatní

---

³⁷ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha : Columbus, 1996. 45 s. ISBN 80-85928-44-2.

³⁸ Tamtéž str. 470 - 484

³⁹ FTOREK, Josef. *Public relations a politika*. Praha : 2010. 116 s. ISBN 9788024733760.

branné spolky. ⁴⁰ Sílila také touha SA po dokonání revoluce, ale to se Hitlerovi po té, co získal moc do svých rukou, nehodilo a jeho obavy z puče jen rostla. Situaci vyřešil 30. června 1934. Tato událost je známá jako tzv. „*Noc dlouhých nožů.*“ ⁴¹

Ačkoli byly jednotky SA pro obavy z puče zlikvidovány, zanechaly po sobě velice svérázný způsob šíření myšlenek nacistické ideologie, které do sebe absorboval celý systém Třetí říše. Šlo především o šíření myšlenek rasismu a antisemitismu a o způsobech vypořádání se s nežádoucími.

Úkoly a myšlenky SA převzaly po Křišťálové noci jednotky SS (Schutzstaffeln), původně ochranné oddíly Hitlera, součást SA. Typickým znakem těchto jednotek byla uzavřenost jednotlivých členů okolnímu světu, naprostá loajalita a přísné podrobení rasovým zákonům. Jednotky SS měly na starosti dohled nad dodržováním rasových zákonů, podílely se na krutostech v koncentračních táborech a na samotné genocidě. ⁴²

Původně součást mas, poté sympatizanti hnutí a stoupenci strany a nakonec oddaní a zcela loajální členové SS. Přeměna člověka z izolovaného, odcizeného a nadbytečného člověka v masu, slyšící na populistická hesla nacistické strany a dále na věrného a zcela oddaného stoupence této strany, který v realizaci těchto hesel nachází svůj nový smysl života.

Klíčová role jednotek SA a SS tkví v tom, že přetransformovaly ideologické myšlenky v krutou realitu běžného života a nad touto transformací ještě osobně dohlížely. I tady existovali lidé, kteří s tímto postupem nesouhlasili. Zafungovala však spirála mlčení, která převálcovala i ty největší zarputilce, což vyvolávalo dojem, že souhlasí naprostá většina.

---

⁴⁰ NOLTE, *Fašismus ve své epoše*, s. 471

⁴¹ EWANS, *Třetí říše u moci*, s. 37 - 47

⁴² COLLOTTI, *Hitler a nacismus*, s. 55

Podobnost vývoje, organizace i úkolů jednotek SA a SS se současnou pravicovou extremistickou scénou jistě není náhodná, jak se budu snažit ukázat v další kapitole.

3. Neonacismus na základě ultrapravicových extremistických hnutí

V první části nastíním problematiku zkoumání samotného extremismu a radikalismu, která vychází především z rozdílného pojetí pojmu extremismus u odborné i laické veřejnosti. Právě z důvodu rozdílného pojetí pojmu dochází v současnosti k určitým nepřesnostem v identifikaci extremistických hnutí a stran.

Druhou část věnuje tématu neonacistické ideologie. Ukážu její základní charakteristiky a strukturu, což poslouží k pozdějšímu porovnání s ideologií nacismu v Německu.

Dále popíši stručný vývoj pravicově orientované extremistické scény v ČR po roce 1989. Stručný nástin tohoto vývoje poslouží především k pozdějšímu srovnání se vznikem nacismu v Německu.

Důležitou částí mé práce tvoří rozhovory se členy extremistických hnutí. Nabízejí mi srovnání teoreticky nabraných znalostí s praxí.

Třetí kapitola mé práce slouží k představení ideologie neonacismu a k vykreslení jejího praktického dopadu. V závěru na základě těchto poznatků srovnávám ideologii nacismu podle Arendtové s ideologií současného českého neonacismu.

3.1 Problematika pojmu extremismus a radikalismus

Jak jsem naznačila již v úvodu třetí kapitoly, vymezení a jasná definice pojmu extremismus tvoří rizikovou oblast pro správné uchopení tohoto jevu.

Zkoumáme-li etymologii slova extremismus, dostáváme se k latinskému slovu *extremus*, čili nejvzdálenější nebo nejkrajnější. V politologii je tak chápána pozice na okraji politického spektra, vzdálená od politického středu. Za extremistické jsou tak označovány organizace jak krajně pravicové, tak i levicové. Problém ovšem nastává s jasným vymezením této hranice. Jak poznat, která strana je už extremistická a která ještě ne? Právě na tuto otázku předkládají různé odpovědi

i samotní odborníci v oboru politologie a sociologie. Obecně se však vychází spíše z poznatků o konkrétním uskupení, na základě nichž se ta či ona organizace zařadí mezi extremistickou. Záleží samozřejmě na individuálním přístupu samotného odborníka, jaká kritéria si pro rozeznání extremismu stanoví. Tenká hranice mezi politickým středem a politickým extrémem často umožňuje osočování různých politických stran z extremismu, což má sloužit především k politické diskreditaci a k nerovnému boji na poli demokracie. Lidé v ČR totiž vnímají extremismus velice negativně.⁴³

Další komplikace tvoří také rozeznávání mezi pojmy radikalismus a extremismus. Někteří odborníci (např. Jan Charvát) mezi těmito pojmy striktně rozlišují a odkazují se již na jiný etymologický základ obou slov. Mareš ve své knize *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR* shrnuje rozdíly v používání mezi oběma pojmy.

„S jistým zjednodušením je možné konstatovat, že v anglicky mluvících zemích je rozšířenější pojem radikalismus jako synonymum pro to, co je jinde označováno za extremismus, zatímco v německém akademickém prostředí došlo k diferenciaci těchto pojmů.“⁴⁴

Podle Mareše se v českých zemích uchytilo používání obou pojmů spíše v německém smyslu. V poslední době však, zejména z řad laické veřejnosti a prostřednictvím médií, dochází k používání obou slov ve smyslu synonym.

Výše uvedené problémy mají za následek především nepřesnosti v kvalifikaci jednotlivých společenských hnutí i politických stran. Ve své práci vycházím především z díla Miroslava Mareše *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR* a z díla Jana Charváta *Současný český extremismus a radikalismus*. Oba autoři

---

⁴³ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. 9-13 s. ISBN 978-80-7367-098-6.

⁴⁴ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Vyd. 1. Brno : Barristel & Principal, 2003. 21 s. ISBN 80-86598-45-4.

mají podobný přístup k dané problematice a podobně rozlišují mezi termíny extremismus a radikalismus. Pravicová extremistická hnutí a strany označují za ultrapravicové či jako tzv. krajní pravici.

„Pokud přesto – obvykle pod tlakem médií – musí s tímto termínem odborníci pracovat, přiklání se většinou k chápání extremismu jakožto ideologie nebo aktivity směřující proti demokratickému zřízení. Radikalismus je pak obvykle chápán jako souhrn politických názorů, jejichž aplikace na společnost by vedla k rozsáhlým změnám, avšak ne k likvidaci demokracie jako takové.“⁴⁵

Jasně rozlišení extremismu a radikalismu umožňuje snazší rozlišení mezi jednotlivými ultrapravicovými formami.

3.2 Ideologie neonacismu

Jan Charvát označuje za krajně pravicové ideologie 20. století fašismus a nacismus. V současné době patří mezi krajně pravicové ideologie neofašismus, neonacismus a populismus. Tyto ideologie se však navzájem překrývají, a tak jde o rozlišení v nejobecnější rovině.

Klíčovou ideologií současné krajní pravice je pro mou práci neonacismus. Neonacismus se odkazuje přímo na německý hitlerovský nacismus, potažmo na starogermánskou a keltskou historii. Skloubí v sobě myšlenky panárijského rasismu, antisemitismu a antikomunismu. Usiluje o to, aby byl princip demokracie nahrazen principem vůdcovským. Požaduje tvrdé postihy (často trest smrti) vůči homosexuálům, dealerům a imigrantům a otevřeně využívá prostředků násilí.

Neonacismus tvrdí, že současná moderní společnost je již od svých základů špatná. Požaduje nastolení společnosti nové, v jejímž čele stane vůdce. Vůdce za pomoci svých věrných odstraní Židy, příslušníky nižší rasy a přežitý systém jako je demokracie či liberalismus. Vznikne tak nová, lepší společnost

---

⁴⁵ CHARVÁT, *Současný český extremismus a radikalismus*, s. 13

na panárijském rasovém základě. Prostředkem pro nastolení takové společnosti je pro neonacisty RAHOWA, Svatá rasová válka.

„Neonacisté nekladou hlavní důraz na národ, ale na rasu. Nejsou tedy nacionalisty v tom smyslu, v jakém se toto slovo obvykle chápe, ale představují extrémní případ nacionalismu etnického, nebo přesněji rasového, protože největší důraz kladou na správný rasový původ.“⁴⁶

Hlavním nepřítelem neonacistů jsou Židé. Židé jsou chápáni jako rasa, z jejíž samotné přirozenosti vyplývá ona špatnost. Vše je dáno biologicky, tudíž jediným řešením je vyhlazení. Všichni, kteří jakýmkoli způsobem se Židy spolupracují, jsou automaticky bráni jako nepřátelé a naopak. Proto neonacisté obdivovali např. islámské fanatiky, kteří zaútočili 11.září 2001 na newyorská dvojčata. Za nepřátele jsou označováni také lidé s jiným ideologickým názorem např. anarchisté a příslušníci jiného etnika. Jak jsem zmínila výše, neonacisté se nerozpakují používat proti svým nepřítelům tvrdé militantní prostředky.

Z výše zmíněného vyplývá také image neonacistů. Hlavní důraz je kladen hlavně na sílu, věrnost, hrdost a odvahu. To vše umožňuje hrdinný boj se všemi nepříteli bílé rasy ve jménu dávných předků a nové lepší budoucnosti. Co se týče samotného vzhledu příznivců neonacismu, vše od hlavy až k patě je silně účelové. Vyholená hlava má nepříteli v pouliční rvačce znemožnit chytání za vlasy, podobné funkce má také bomber a boty martensky. Takto výrazně se oblékali především příznivci skinheads. Nelze však hovořit o paušalizovaném stylu oblékání všech neonacistů. Někteří volí raději nenápadné oblečení ve stylu army, nebo klasické džíny a mikinu s kapucí spřízněných značek např. Lonsdale. Velice propracovaná je symbolika neonacistů, která slouží jak k identifikaci jednotlivých členů, tak i k sebeidentifikaci. Oficiální symboly třetí říše – hákový kříž, orlice apod. jsou z důvodu ilegality nahrazovány symboly zástupnými (keltský kříž, válečná kříž), starogermánskými (runové znaky), symboly zahraničních skupin (Ku-Klux-Klanu), symboly nově vzniklými (u nás hlavně hnutí Národní odpor) či

---

⁴⁶ CHARVÁT, *Současný český extremismus a radikalismus*, s. 79

symbols skinheads. Hlavními barvami neonacistů jsou barvy německé hitlerovské vlajky – černá, červená a bílá. Spojitost s nacistickou symbolikou je zde zcela zřejmá.⁴⁷

Zásadní vliv při vzniku neonacismu hrálo hnutí Skinheads. Hnutí Skinheads vzniklo v 80. letech 20. století. Předchůdcem bylo hnutí tzv. boot boys, které vzniklo spojením dvou gangů mladých Angličanů, většinou dělnického původu. Vzhledem k tomu, že jeden z gangů byl složen z tmavých členů, rasismus bychom zde hledali jen těžko. Členové tohoto hnutí se však chovali agresivně a nenacházeli své místo ve společnosti. Odsuzovali a nesnášeli vzdělávání, studenty, narkomany, dealery či hippies. Mezi jejich jediné každodenní aktivity patřilo posedávání po hospodách, pití piva a vyhledávání rvaček. Bavilo je šokovat veřejnost.⁴⁸

*„K radikalizaci hnutí došlo počátkem 80.let, v době vlny nezaměstnanosti. V té době vznikl také jejich typický znak – vyholená hlava. U mnoha skinheads postupně došlo k odklonu od původních ideálů, k čemuž přispělo významnou měrou to, že hnutí infiltrovali členové ultrapravicové organizace Národní fronta. To postupně vedlo ke vzniku ideologie White power, která se otevřeně hlásila k nacionálnímu socialismu.“*⁴⁹

Ideologie neonacismu se tedy hlásí přímo k hitlerovskému nacismu. Její vznik je úzce spjat se vznikem hnutí skinheads, z něhož se později vyprofilovalo neonacistické hnutí White power. Jak ukážu později, v České republice došlo po roce 1989 ke smíšení fašisticky, nacionalisticky a neonacisticky smýšlejících skinheads. Jako ryze neonacistické je označováno vyprofilované skinheadské hnutí Bohemia Hammer Skins (BHS), které ovšem oficiálně neexistuje. Počet členů je odhadován k sedmi stům a hlavními ideologickými směry, kterými se

---

⁴⁷ CHARVÁT, *Současný český extremismus a radikalismus*, s. 63-84

⁴⁸ CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. 19-22 s. ISBN 80-7201-265-7.

⁴⁹ Chmelík, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, s. 20

toto hnutí řídí jsou rasismus, antisemitismus a nacionální socialismus, tedy nacismus. BHS tvoří nejmilitantnější složku skinheads.

„Pozoruhodná je vojenská organizace tohoto hnutí a komplikovaný způsob přijímání nových členů.“⁵⁰

Zásadní roli zde hraje zmíněná společná image a muzika, tzv. White Power Music, prostřednictvím které sdělují svou ideologii. Koncerty se stávají místem společného setkávání, na němž jednotliví členové pocítují pocit sounáležitosti, potřeby a jednoty. Významným nástrojem šíření ideologie neonacismu jsou také časopisy, tzv. ziny.

Z BHS vzniklo hnutí Blood and Honour Division Bohemia (B and H DB). Toto silně neonacistické hnutí odstoupilo od tradičních projevů (koncerty, tiskoviny) a nastoupilo cestu snahy po získání registrované organizace. Podobnou strategii zaujalo i hnutí Národní odpor (NO), které pořádá masové pochody a demonstrace a vše řádně a včas oznamuje místním úřadům. Na politickou stranu se chtělo přeměnit také hnutí Národní aliance, které hlásalo vlastenectví a boj za práva českých obyvatel. Toto hnutí bylo později zrušeno Ministerstvem vnitra ČR.⁵¹

3.3 Vývoj pravicově orientované extremistické scény v ČR po roce 1989

Rozpad komunistického režimu na konci devadesátých let umožnil vznik demokratické republiky, který znamenal mimo jiné také pluralitní systém politických stran. Pád komunismu však zároveň spustil vlnu extremismu, který byl v době totality silně potlačován. Určité radikální skupiny existovaly v Československu již za první republiky. Po převratu se ovšem ultrapravicové extremistické strany obracely spíše k zahraničním organizacím, protože československá tradice extremismu byla vlivem přísného režimu přerušena.

---

⁵⁰ CHMELÍK, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, s. 21

⁵¹ Tamtéž, s. 22

Miroslav Mareš určuje ve 12. kapitole své knihy *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR* čtyři základní pilíře, z jejichž základů ultrapravicové struktury vycházely a podle kterých se formálně utvářely.

První pilíř tvořily skupiny lidí, které byly nespokojeny s porevolučním vývojem a které se odkazovaly na ultrapravicové organizace západní Evropy. Nejvýznamnější skupinu zde tvořila politická strana Miroslav Sládka Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa.

Druhým pilířem byly skupiny a jedinci toužící navázat na historickou tradici české radikální pravice.

Osoby ovlivněny exilovou ultrapravicí, vycházející z nejkonzervativnějšího amerického konzervatismu reprezentovaly třetí pilíř.

Čtvrtý pilíř představovala skinheadská mládežnická subkultura, která kladla důraz především na rasismus a násilí.

Všechny výše zmíněné pilíře se vzájemně prolínaly a jeden byl součástí druhého. Přesto lze podle Mareše definovat tři základní etapy vývoje pravicového extremismu v ČR po roce 1989.

„V letech 1989-1992 došlo k utváření a etablování ultrapravice v ČR;

V letech 1993-1998 došlo ke strukturování ultrapravice;

V letech 1999-2002 došlo k přeskupení v rámci ultrapravice.“⁵²

První etapu 1989-1992 lze charakterizovat nárůstem příznivců Sládkovy strany. Mezi tyto příznivce se zařadili jak lidé s odkazem na tradici české ultrapravice, tak i kritici stávající situace. Došlo ke spojení republikánství s ultrapravicí. Sládka nepřímou podporovali i skinheads, jejichž počet stále rostl, což bylo mimo jiné způsobené také rozvojem skinheadské kultury prostřednictvím pěveckých skupin a novin. Nejznámější hudební skupinou byla skupina Orlík kolem Daniela Landy

---

⁵² MAREŠ, *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, s. 181

a Davida Matáska. Důležitým rysem tohoto období jsou časté sympatie občanů s ultrapravicí z důvodu nárůstu romské kriminality a rozvoj antisemitismu.

Druhá etapa let 1993-1998 se nesla ve znamení působnosti Sládkovy strany v Parlamentu ČR. Toto působení bylo opředeno celou řadou politických skandálů, což způsobilo odklon mnoha jejích stoupenců a vyprofilování nové ultrapravicové opozice. Dále sílil také vliv skinheadské subkultury, která úzce spolupracovala i se zahraničními organizacemi, vydávala noviny se silným rasistickým obsahem a pořádala koncerty, na kterých se hrála rasistická hudba. Prudce se šířila také vlna násilí, především s rasovým podtextem. Většina lidí násilí odsuzovala a reagovala na špatnou bezpečnostní situaci především protirasistickými pochody. Nečinné nezůstaly ani bezpečnostní složky, které stále zdokonalovaly své postupy.

Ve třetí etapě 1999-2002 došlo k velkému volebnímu neúspěchu Sládkovy strany, o málo později byl na stranu vyhlášen konkurz, a vznikla nová politická strana – Republika Miroslava Sládka, která však již nedosáhla svého dřívějšího lesku. Na místo Republikánské strany se pokusily dostat post-skinheadské organizace. Vynořil se však problém s neschopností spolupráce a integrace jednotlivých ultrapravicových skupin. Zvýšila se také bezpečnostní opatření, což znemožňovalo otevřenou komunikaci a jasnou artikulaci cílů ultrapravicových skupin. Od této doby slouží k jejich vzájemné komunikaci především internet. Utvořily se ovšem nové, velice agresivní skupiny mládeže, které se přímo odvolávají na neonacistickou identitu a které vyhledávají násilí.⁵³

Jan Charvát ve své knize *Současný politický extremismus a radikalismus* definuje vývoj extremismu následujících let až po současnost. Období let 2002-2005 nazývá *Subkultura versus politika* a poukazuje na znechucení ultrapravice nad politikou a omezení se pouze na subkulturní činnost. Ultrapravicové skupiny, především neonacistické, se tedy začaly od politiky vzdalovat. Na jejich místo se dostaly skupiny vyznávající spíše konzervativní nacionalismus a populistická

---

⁵³ MAREŠ, *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, s. 175-183

hesla pro „obyčejné“ lidi. Do této třídy spadá např. Národní strana či Národní sjednocení. Spadá sem i strana vzniklá v roce 2003 - Dělnická strana, ke které se dostanu později. Neschopnost společné integrace tedy trvá i nadále.

Následuje období 2005 – současnost, které Charvát nazývá *Nový začátek*. V tomto období došlo pod záštitou voleb v roce 2006 k integraci jednotlivých organizovaných i neorganizovaných stran. Spojila se tak Dělnická strana, Národní sjednocení i Národní strana. Ještě před volbami došlo k vnitro-koaličním problémům a Národní strana se tak odtrhla a Dělnická strana s Národním sjednocením utvořily nové uskupení pod názvem Právo a spravedlnost. Ani integrace však nepřinesla kýžený úspěch ve volbách. Národní strana nijak zvlášť významně nezasahuje do politického dění uvnitř ČR. Dělnická strana a Národní sjednocení však začaly intenzivně spolupracovat i s neregistrovanými organizacemi jako je Vlastenecká fronta nebo Národní korporativismus a jejich pozice se spíše upevňuje. Na poli neregistrovaných organizací hraje přední roli Národní odboj, který se spojil s Národním korporativismem. Členové těchto skupin pořádají veřejná vystoupení a soukromé akce. Pod záštitou Národního odboje navíc vznikly Anti-antifa bojové skupiny, které iniciují útoky proti lidem s jiným ideologickým přesvědčením.⁵⁴

Neonacisté mnohem spíše než politické strany utvářejí různé skupiny a hnutí, které spojuje právě rasistická subkultura skinheads a které stojí mimo běžnou společnost. V poslední době je však patrný spíše nárůst hnutí, které se snaží dostat na pozici oficiální politické strany. Jejich spolupráce s neonacisty ale není jasně prokazatelná.

3.4 Rozhovory s extremisty

Další podkapitolu mé práce tvoří rozhovor s extremisty. Rozhovor je výzkumná metoda sociologického výzkumu a technika zjišťující názory a stav vědomí respondenta. Zjištěná data odráží objektivní jevy v lidském vědomí.

---

⁵⁴CHARVÁT, *Současný extremismus a radikalismus*, s. 153-156

Cílem rozhovoru je cílenými otázkami probudit v respondentovi sdělení v podobě verbální komunikace. Tedy pobídnout cíleně směřovanými otázkami ke zprostředkování potřebných údajů. Rozhovor nabízí poznání určité sociální skutečnosti. Systematicky vedený, nenucený rozhovor umožňuje získat materiál pro výzkum. Klíčovým bodem metodologie rozhovoru jako diagnostického a výzkumného nástroje je pojmový aparát, tj. typ, formulace, forma a sled otázek. Ve své práci jsem zvolila jako druh rozhovoru tzv. rozhovor volný, tedy „*typ rozhovoru, při němž jsou tazateli předepsána pouze hlediska šetření, výběr otázek, jejich formulace a vedení rozhovoru jsou volné. Slouží k získání hypotéz a vyjasnění témat.*“⁵⁵ V celém rozhovoru využívám otevřených otázek.

Rozhovory jsem rozdělila na dvě části – rozhovor s bývalým členem neonacistické organizace, který je v současné době v DSSS a rozhovor se členy DSSS bez předešlé politické příslušnosti. Očekávám, že se názory obou budou lišit především svou radikálností a otevřeností vzhledem k tomu, že oba členové DSSS z druhé části rozhovorů zastávají v této straně určitou funkci.

3.4.1 Bývalý člen neonacistického hnutí

Jiří K. 35 let pochází z Brna, v současné době však žije ve Varnsdorfu a živí se jako drobný živnostník. Prošel neonacistickou organizací Bohemia Hammer Skins a nacionalistickou Vlasteneckou frontou. V současné době je členem Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS).

Na náš rozhovor přišel v košili, džínách a polobotkách. Přiznám se, že jsem jeho zjevem byla překvapená, protože jsem, ovlivněna pověstí neonacistů, očekávala vyholenou hlavu a bombra. Bála jsem se, že mě nepustí ke slovu a povede vlastní monolog. Už od počátku bylo zřejmé, že se nebrání „cizím“ názorům. Dovolila jsem si požádat ho o naprostou upřímnost a myslím, že mi vyhověl.

---

⁵⁵ VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho metody*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, 43 s. ISBN 978-80-7194-847-6.

Původně několik otázek se rázem proměnilo ve čtyřhodinový rozhovor, ve kterém jsme se dostali ke slovu oba.

- **Kam byste, v rámci pravolevého politického spektra, zařadil DSSS? Myslíte si, že je extremistická či neonacistická?**

„Určitě pravicová strana, ale rozhodně ne extremistická, nebo dokonce neonacistická. Na tuto pozici je zaškatulkována médii. Je ochotná spolupracovat s ostatními stranami, členem se může stát každý. Všude se dočtete, že neonacismus jasně odmítá. V tomto případě to není jen prázdná fráze.“

- **Dočtu se také, že na mítincích se objevují členové neonacistických hnutí s vlajkou DSSS v ruce. Vy jste byl také členem neonacistického hnutí.**

„DSSS neonacismus odmítá, ale nemůže zodpovídat za každého, kdo se někde objeví s vlajkou DSSS. To se ani nedá uhlídat. Není potřeba paušalizovat. Každý z nás má nějakou minulost. Pro mě to byla hezká léta a nestydím se za to. Jsem teď už ale někde jinde.“

- **Co Vás vedlo ke vstupu do neonacistického hnutí Bohemia Hammer Skins?**

„Byl jsem mladý idealista a chtěl jsem radikální změnu. Už sem se tady na to nemohl dívat. Hned mě to uchvátilo. Můj život dostal řád, chodil jsem do práce, vydělával a těšil se na koncert, do hospody. Každý den jiná akce, žádný stereotyp. Když jsem se pral, byl jsem přesvědčen, že dělám dobrou věc pro celou společnost. A ten pocit? Byl jsem jako v rauši. Cítil jsem, že se můžu vnitřně seberealizovat a že někam patřím. Poznal jsem spoustu dobrých přátel, s kterými se bavím dodnes. Spojovalo nás podobné přesvědčení a stejná image. Image hrála v našem hnutí nesmírně důležitou roli.“

- **A co Vás vedlo k odchodu?**

„Přestalo mě to bavit. Chtěl jsem žít taky svůj život, chodit ven s jinými lidmi. Začal jsem se koukat po holkách. No, a pak přišla rodina a každodenní starosti. Až po delší době jsem vstoupil do DSSS. Zase jsem se na to už nemohl dívat. Ted' ale zjišťuji, že DSSS je pro mě asi málo radikální. Cítím potřebu účastnit se něčeho, co by vedlo ke změně. Zároveň jsem čím dál víc znechucen tím nicneděláním a honbou za vysokými posty.“

- **Co si myslíte o současném dění ve Šluknovském výběžku, kde vygradoval problém s nepřizpůsobivými občany?**

„Vládu absolutně nezajímá situace ve Varnsdorfu, snaží se to ututlat. Jediná DSSS si dokázala vyslechnout místní a snaží se pomoci. I když se do této situace nepochybně zapojují i pochybné existence, které se snaží o nadvládu ve městě. Televize a média situaci zveličují. Je to pořád stejné jako před pěti lety, kriminalita roste všude. Situace však vygradovala, když došlo k mačetovému útoku v Novém Boru. Spustil se klasický dominový efekt, který zasáhl i Varnsdorf. Byla to jen otázka času.“

- **Jak byste tuto situaci řešil?**

„Baťovským: Kdo nepracuje, ať nejí. Bez práce prostě nikdy nebyly koláče. Taky důslednou kontrolou sociálních dávek. Dávky jen těm, co je skutečně potřebují. Takové ty snahy o integraci nepřizpůsobivých považuji za ztrátu státních peněz.“

- **Jaký je Váš vztah k nacismu, potažmo k neonacismu?**

„S nacismem se z 80 procent ztotožňuji. Základními myšlenkami neonacismu je antisemitismus a rasismus. Vycházíme z nacistické ideologie. Ideologie je tedy stejná, jen praxe se poněkud liší. Těžko se ideologie nacismus naroubuje na

dnešní moderní dobu, která se nese ve jménu masové společnosti. I rasismus se podle mého názoru přetransformoval spíše do nenávisti k nepřizpůsobivým občanům. To už není neonacismus, jak tu byl po revoluci. Liší se i můj pohled na nacionalismus. Cítím národní hrdost, ale nacionalismus je u mě na poslední koleji. Nebráním se spolupráci se členy z jiných zemí. Naopak bych doporučil spojení proti společnému nepříteli.“

• Jaký je váš postoj k antisemitismu?

„Skoro každý z nás je dneska minimálně napůl Žid. I já jsem ze svého rodokmenu zjistil, že můj dávný předek byl Žid. Mám i spoustu kamarádů Židů a taky cikánů. To nehraje zase až takovou roli, důležitější je, že Židé se proti nám spiklí. Podívejte se do Sionských protokolů, tam je to jasně popsáno. Židé dneska ovládají všechno. A mimochodem Židé jsou už od počátku největší rasisté. „No, to je právě ono. Jenom blázen by popíral holocaust. My prostě víme, že byl, ale odsouváme jej do pozadí. Bereme to jako holý fakt, nezaobíráme se tím. Tak daleko bych to ale nenechal zajít.“

• Jaká je pozice současného neonacismu v ČR?

„Neonacismus je dneska mrtvý. Je to populistický výkřik médií a politiků. Samotné slovo neonacismus v lidech vyvolává negativní emoce, aniž by věděli kdo to je a o co jim jde. Neonacismus tu byl po revoluci, nejtvrdší v letech 92-95. A i lidé zaujímali úplně jinou pozici. Pamatuju si, že jsme byli za machry a hospodští si nás k sobě zvali, když chtěli mít ve své hospodě klid od cikánů. Nemyslím si, že v blízké budoucnosti dojde k radikálnímu vzestupu neonacistické ideologie. Svět už je někde jinde. V budoucnu si na neonacismus už nikdo nevzpomene. Lidé jsou prostřednictvím médií denně masírováni zaručenými zprávami o ultrapravici a její škodlivosti.“

Z rozhovoru podle mého názoru vyplývá, že jsem mluvila s člověkem, který je schopný argumentovat své ideologické přesvědčení a nebrání se cizím názorům. Zapůsobil na mě jako člověk, který je hluboce zklamán dnešní politickou, ale i společenskou situací v ČR. V mládí měl, jako mladý idealista, potřebu řešit tuto situaci radikálně, což mu umožnil vstup do extremistického neonacistického hnutí. Nahromaděné zklamání běžným životem, společenskou i politickou nespokojenost si skvěle ventiloval prostřednictvím ideologie neonacismu. Tato ideologie mu totiž poskytla tolik potřebné zázemí, pocit že někam patří, že jeho život má smysl a že lze nalézt řešení. Ideologie neonacismu mu předložila jasné řešení prostřednictvím antisemitismu a rasismu. Praktickým vyústěním rasismu jsou pak pouliční bitky a útoky na jiné etnikum. Antisemitismus zase předkládá a označuje jasného viníka. Do této míry podle mého názoru definice ideologie neonacismus zcela kopíruje výše zmíněné teoretické poznatky. Neonacismus jako ideologický systém vycházející a přímo navazující na nacismus. Vykořeněný jedinec, který hledá místo ve společnosti a cítí se ve světě animal laborans zcela osaměle a bezúčelně. Prostřednictvím ideologie může ochutnat opojný pocit, že někam patří, že něco změní, dokáže a jeho život tak opět dostává řád a smysl. V praxi se ideologie ventiluje prostřednictvím výše zmíněného antisemitismu a rasismu, který je jednoznačně proti demokracii.

V tomto případě došlo s přibývajícím věkem ke změně hodnot a k vystoupení z neonacistického hnutí. Přesto zůstává touha něco radikálně změnit. Proto pan Jiří vstoupil do DSSS. Jeho rasismus se přetransformoval do nenávisti k nepřizpůsobivým. Zůstává i orientace na nacismus jakožto na dobrou, ale zneužitou ideologii. Antisemitismus rovněž zůstává, nicméně holocaust odsuzuje jako příliš radikální řešení.

Odlišný je také jeho přístup k nacionalismu, což je z rozhovoru rovněž patrné. Nebrání se spolupráci s okolními zeměmi, Evropskou unií považuje za dobrou věc

(upozorňuje mě na podobnost s Třetí říší) a kdyby mohl, tak se z ČR co nejdříve odstěhuje.

Shrnutím celého rozhovoru by měl být můj jednoznačný názor na souvislost mezi nacismem a neonacismem. Český neonacismus po revoluci, tak jako ho líčil pan Jiří, byl podle mého názoru podobný tomu německému nacismu, přesto existovaly důležité rozdíly. Blíže však toto téma rozeberu v závěru své práce.

3.4.2 Členové DSSS

Pro druhou část rozhovoru, jsem záměrně zvolila současné členy DSSS, protože právě tato strana hraje v současné době jednu z nejvýznamnějších rolí na poli ultrapravicové scény ČR.

Otázky ohledně DSSS mi zodpověděli tři členové různých věkových kategorií. Prvním byl pan Jiří K. 35 let, viz rozhovor výše.

Druhým je pan Erik L., předseda Dělnické mládeže, dělník v elektrotechnice, 24 let.

- **Kam byste, v rámci pravolevého politického spektra, zařadil DSSS? Myslíte si, že je extremistická?**

„Dělnická strana sociální spravedlnosti je jedinečná právě v tom, že se nedá takto jednoduše charakterizovat. Nepraktikuje politiku podle předem napsaných směrnic, ale reaguje na bezprostřední otázky s ohledem na prospěšnost vlastní země.

Označování jakýchkoli stran nebo idejí za extremistické je scestné a naivní. V rámci demokratického názorového spektra neexistují žádné extrémy, jen různíci se postoje na konkrétní věci. Jestliže strana splňuje základní demokratická kritéria, tedy uplatňování parlamentní demokracie, rovnost lidí před zákonem apod., ztrácí její označování krajovou nebo extrémní stranou význam.“

- **Co Vás vedlo ke vstupu do DSSS?**

„Už dříve jsem byl členem Dělnické mládeže a Dělnické strany, po jejím rozpuštění jsem vstoupil do Dělnické strany sociální spravedlnosti. Cítím, že hospodaření a vůbec veškeré fungování státu neběží tak, jak by mělo. A právě DSSS se mi jeví jako strana, jejímž prostřednictvím mohu jedinečně docílit nějaké změny. Nedovedu si představit, že bych mohl svoje názory svobodně uplatňovat kupříkladu v řadách ODS bez nějakých protekcí. Která strana je potom více demokratická?“

- **Co si myslíte o současném dění ve Šluknovském výběžku, kde vygradoval problém s nepřizpůsobivými občany?**

„Tento problém má bezesporu multietnický a multikulturní základ. To jasně dokazuje, jakou utopií je celá globalizační snaha západu mísit jednotlivé kultury namísto uchovávání jejich specifik.“

- **Jak byste tuto situaci řešil?**

„Konkrétně dnešnímu dění ve Šluknovském výběžku se mělo především předejít citlivější poválečnou politikou v osidlování vyprázdněného pohraničí. Dnes je třeba rázně změnit přístup k celému problému a upustit od marných podpor neziskových organizací a neustálého vymýšlení různých, vůči majoritě diskriminačních, projektů na podporu integrace, které jen bezvýsledně utápí horentní sumy ze státního rozpočtu a problém prohlubují. V tomto stádiu je nutné sáhnout k nastavení jasných pravidel pro sociálně slabé rodiny. Ruku v ruce s tím musí jít také změna orientace zaměstnanecké politiky na naše občany. Lidem musí být jasné, že se vyplatí dodržovat pravidla.“

- **Jaký je Váš vztah k nacismu, potažmo k neonacismu? Můžeme se dočíst, že na mítincích se objevují členové neonacistických hnutí s vlajkou DSSS v ruce.**

„Tvrzení, že se na mítincích DSSS se objevují členové neonacistických hnutí s vlajkou strany v ruce jsou demagogické lži ideově pomatených lhářů z řad našich odpůrců. Jak se pozná takový člen neonacistického hnutí? Podle tetování, které si nechal udělat jako puberták? A jaká konkrétní hnutí to jsou? Strašení před neonacismem mi velice připomíná špinění demokratické opozice za minulého režimu. Ve skutečnosti je nacismus dnes mrtvá myšlenka, žádný rozumný člověk dnes nemůže vycházet z idejí o nadřazenosti jedněch lidí nad druhými. Doba se změnila a politické proudy také. Ostatně proč se raději proti nám nevytahují skutečné argumenty, které by zpochybnilly naše vize?“

V podobném duchu odpovídal i pan Jiří M., předseda místní organizace DSSS, podnikatel, 53 let.

- **Kam byste, v rámci pravolevého politického spektra, zařadil DSSS? Myslíte si, že je extremistická?**

„Můj názor je nacionálně politická strana s levicovými názory. Jsme tu pro obyčejné lidi, pro dělníky. To média mají tendence házet na nás extremismus. Jsme střední proud, myslíme levicově, ale nacionálně. Jde nám o sociální spravedlnost, z čehož vyplývá, že chceme stíhat ty, co jsou proti.“

- **Co Vás vedlo ke vstupu do DSSS?**

„Aféra pana Aleše Hřebíčka, zklamala mě ODS. Nemám rád lež a krádež. Chtěl jsem radikální změnu systému. Ze slova demokracie se stal výkřik, utopie. Tohle dění v ČR nemá s demokracií nic společného. Systém bych změnil tak, aby vládl zákon, který by nešlo vyložit dvojznačně. Aby se nedal zpochybnit a trval bych na tvrdém dodržování zákonů. Zvýšil bych i sazby za okrádání státu, protože to je okrádání každého z nás.“

- **Co si myslíte o současném dění ve Šluknovském výběžku, kde vygradoval problém s nepřizpůsobivými občany?**

„Pod tlakem událostí radnice a vláda přislíbila změny, ale nic se neděje. Jde o planá slova. To každého slušného občana šluknovského výběžku naštve.“

- **Jak byste tuto situaci řešil?**

„My můžeme s DSSS jít do voleb a ať sám volič rozhodne. Teprve pak s tím můžu něco udělat prostřednictvím zákonů a vyhlášek. Nejsem zastánce nějakého extremismu, ale abychom tento problém vyřešili, musíme jít na samotnou hranu problému. Nikoli chodit kolem horké kaše jako ostatní strany. Tato situace se musí řešit radikálně.“

- **Jaký je Váš vztah k nacismu, potažmo k neonacismu? Můžeme se dočíst, že na mítincích se objevují členové neonacistických hnutí s vlajkou DSSS v ruce.**

„Neonacismus je uměle vytvořené strašidlo. Nacismus je národní socialismus, a to je pro mě národovectví. Národní socialismus, to není nutně fašista či nacista, nechci návrat Hitlera, persekuce, ve kterých jde o život. Nacismus už jde za tu hranu, ale ideologie sama o sobě je dobrá. Spojení s neonacismem odmítám, mladí jsou ve svém jádru radikálnější, ale ve spojení se staršími se umírní a jdou s tím středním proudem. Evidentní to je na kauze Vítkov. Naše strana toto chování jasně odsoudila.“

Odborníci zabývající se problematikou extremismu se paradoxně označení extremismus z důvodů zmíněných v části 3.1 brání. Jsou-li ovšem donuceni, obvykle tlakem médií, tento termín použít, pak ho použijí i pro DSSS. Soud navíc shledal důvody pro rozpuštění DS.

„Dle zákona, důvod k rozpuštění politické strany vyplývá z kumulativního splnění několika podmínek: 1) zjištěné chování politické strany je protiprávní, 2) je této straně přičitatelné, 3) představuje dostatečně bezprostřední hrozbu pro demokratický právní stát a 4) zamýšlený zásah je přiměřený sledovanému cíli, tzn. není narušena proporcionalita mezi omezením práva sdružovat se v politických stranách a zájmem společnosti na ochraně jiných hodnot.“⁵⁶

Nepřísluší mi hodnotit práci „našich“ soudů a raději se tomuto tématu vyhnu. Chci však upozornit na práci médií. Právě tato sféra v současné době vládne světem a naprostá většina obyvatel ČR slepě a zcela nekriticky pokládá informace z médií za pravdivé. Právě v mediích dnes a denně dochází ke zneužívání, či špatnému použití slova extremismus. Myslím, že řešením by mohlo být, kdyby lidé informace vyhledávali z více zdrojů, na základě nichž by si pak utvořili vlastní názor.

DSSS se prezentuje jako strana hájící práva běžných občanů proti korupci, diskriminaci a špatné police současného státu. Jejími členové jsou většinou nespokojení, naštvaní lidé toužící po změně. Jsou mezi nimi ale i takoví členové, kteří mají spojitost s neonacistickou ideologií. Páni Jiří K. a Jiří M. považují národní socialismus za dobrou myšlenku, jen v dějinách zneužitou. Podobně jako v případě komunismu. Neonacismus považují všichni za výmysl médií, který má sloužit k diskreditaci DSSS a spolupráci s neonacisty jasně popírají. Proti nim stojí média, soud a odborníci, kteří poukazují na spolupráci s neonacistickými subkulturami, na podobnost s nacistickou ideologií a na populismus, kterým údajně DSSS maskuje svůj skutečný program.

Myslím, že cíle rozhovoru, tedy cílenými otázkami probudit v respondentovi sdělení v podobě verbální komunikace a pobídnout ho cíleně směřovanými otázkami ke zprostředkování potřebných údajů, se mi podařilo dosáhnout. Ukázalo se, že bývalý neonacista je skutečně ve svých myšlenkách radikálnější,

---

⁵⁶ *Idnes.cz: blog.idnes.cz*[online]. Praha: Mafra a.s., 2010, 2010-02-19 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://cunderlik.blog.idnes.cz/c/124728/Zruseni-DS-a-ztrata-demokracie-ci-svobody-Nesmysl.html>

i když rozhodně ne tolik jako když byl mladý. Co se týče otevřenosti, i tady se podle mého názoru vyplnil předpoklad, že členové DSSS si dávají větší pozor na to, co ventilují.

Závěr

Závěr mé práce tvoří samotné porovnání nacistické ideologie se současným českým neonacismem. Vycházím především z výše zmíněných teoretických prací, důležitá fakta mi však poskytly i rozhovory s extremisty.

První světová válka byla předzvěstí věcí dalších. Německo se nacházelo v hluboké ekonomické krizi. Lidé hledali své místo ve společnosti a cestu ze svých nesnází. Snadno vyslyšeli hlas německé nacistické propagandy, která mířila zcela přesně na ekonomicky a psychicky zbídačené jedince. Hitler a jeho příznivci využili všudypřítomného antisemitismu, rasismu a nacionalismu a prostřednictvím řádných voleb převzali moc ve státě. Započala etapa, která nemá v dějinách lidstva obdoby, etapa totalitní ideologie německého nacismu.

Hlavními ideami, ze kterých vychází německá nacistická ideologie, jsou podle Arendtové antisemitismus, rasismus a imperialismus, potažmo nacionalismus. Všechny tyto systémy jsem charakterizovala v první části své práce, kap. 1.1. Významnou roli při vzniku nacismu hrála také masová společnost, protože právě ona vyslyšela hlas nacistické propagandy, vytvořila totalitní hnutí a umožnila plný nástup Hitlera k moci. Podíváme-li se na hlavní ideje, ze kterých vychází neonacismus, najdeme četné shody, neboť ideologie neonacismu se hlásí přímo k odkazu hitlerovského nacismu.

Antisemitismus neonacismu se rovněž obrací proti Židům a je přesvědčen, že Židé usilují o nadvládu nad světem prostřednictvím ovládnutí významných institucí, jako jsou banky či křesťanství. Hrůzy koncentračních táborů, které byly důsledkem antisemitské nacistické politiky, však způsobily hluboký otřes lidské morálky a tak je v současné době antisemitismus vnímán velice negativně. Tento negativní přístup většiny soudných lidí k antisemitismu zapříčil, že jsou neonacistická uskupení nucena skrývat své skutečné přesvědčení za společensky korektní teorie. Neonacistický antisemitismus se tak přetransformoval do své moderní podoby antisionismu. Antisionismus, tedy nesouhlas s izraelskou politikou, lze totiž velice snadno zaměnit za pouhý politický názor, který zastávají

lidé napříč politickým spektrem. Neonacisté tohoto často využívají, aby skryli své antisemitistické přesvědčení a zpochybnili právo na samostatný izraelský stát. Zjevná shoda je i v řešení problematiky Židů, většina neonacistů by za jediné vhodné řešení považovala jejich likvidaci. Rozdíl mezi antisemitismem obou ideologií vidím v přístupu k vlastním členům. Současný neonacismus umožňuje členství i takovým členům, u kterých se prokáže neárijský, či dokonce židovský předek. Z diskuzí neonacistů vyplývá, že rozhodující je přínos člena celému hnutí. Odkazují se také na Norimberské zákony, z kterých údajně jasně vyplývá, že i míšenci mají nárok spolupodílet se na vzniku nového světa.

Rasismus neonacistické ideologie je rovněž podobný nacistickému rasismu. Denně slýcháme zprávy o rasistických útocích. Hlavní myšlenkou tohoto rasismu je rovněž nadřazenost jednoho etnika nad druhým, což ospravedlňuje odlišnou hierarchii ve společnosti. Rasa jako hlavní neměnné a neovlivnitelné kritérium pro rozeznání společenského postavení, inteligence, síly, povahy a charakteru. Terčem útoků jsou i nadále lidé, kteří se „provinili“ biologicky jinou rasou. V ČR jsou to nejčastěji Romové a Vietnamci. Neonacistický rasismus se však nese spíše ve jménu ideologie a v praxi se projevuje rasově motivovanými útoky. Cílené vyhlazování určité rasy většina neonacistů nepovažuje za vhodné řešení.

Poněkud odlišný je ovšem přístup k nacionalismu. Hitler a nacisté usilovali v duchu nacionalismu o vytvoření silné německé říše na úkor ostatních států. Území se v dobách imperialismu stalo hlavním symbolem síly a moci konkrétního státu. Hitler šel za svým cílem, získat dostatek území a vytvořit tak místo německému národu. Současní neonacisté se nebrání spolupráci s organizacemi jiných národů a myšlenky nacionalismu mají své místo až za antisemitismem a rasismem.

Symbolika neonacistů vychází z nacistické symboliky, a tudíž se zcela shoduje. Vlivem ilegality byli neonacisté donuceni použít i symboliku zástupnou, viz kap. 3.2.

Image neonacistů se od image nacistů liší, což je zapříčiněno především tím, že ultrapravicová scéna v ČR po revoluci se shlédla v image skinheads.

Existence neonacistických hnutí, jako uzavřených subkulturních skupin a jejich činnost připomíná jednotky SA ve svých počátcích. Jednotky SA tvořily z počátku také nevelkou skupinu sympatizujících s nacistickou ideologií a byly prvními, kdo se podílel na šíření antisemitistických a rasistických myšlenek a na jejich uvedení v praxi prostřednictvím likvidace židovských obchodů. Lidé zatížení těžkou životní situací a spirálou mlčení jen tiše přihlíželi, popř. se přímo na tomto ničení podíleli. I v ČR dochází stále k častěji k tomu, že lidé, kteří se stávají svědky rasisticky motivovaného činu, odmítají vypovídat, protože čin schvalují.

Vznik masové společnosti, zapříčiněn hlubokou kulturní i morální krizí byl dalším důležitým bodem při cestě nacismu na ideologický a politický vrchol Německa. Jak ukazuje Arendtová, společnost prošla změnami, na jejichž konci zbyl jen masový člověk se svou typickou charakteristikou, viz kap. 1.1.3. Důležitým rysem takové člověka, je lehká manipulovatelnost a touha podlehnout fikci. Obojí mu nabídla nacistická ideologie.

Právě v problematice masové společnosti vidím velkou podobnost obou ideologií a potencionální nebezpečí pro Českou republiku. Z rozhovoru s panem Jiřím K. bylo patrné, že současná neonacistická scéna, právě jako nacismus po první světové válce, nabízí jedinci mobilizační ideologii, díky které opět najde své místo ve společnosti a smysl svého života.

Analyzuji-li situaci, ve které se z politické i společenského hlediska nachází současná česká, ale i světová společnost, nacházím jistou podobnost s Německem na počátku 20. let. Špatná ekonomická situace Evropy tíživě dopadá i na Českou republiku. Běžný občan, zmasírovaný pravidelným přísunem zaručených mediálních zpráv, jako by rezignoval na své lidství. Každodenní honba za majetkem a penězi, přikrmena cílenou reklamou, zapříčinila naprosté vítězství animal laborans. Situace kolem demokracie v České republice mi čím dál tím víc připomíná mocenský boj uvnitř demokracie Německa po první světové válce.

Jedinec se cítí hluboce vykořeněný a těžko hledá své místo ve společnosti. I tady jsou lidé nespokojeni s demokracií a hledají viníka své neutěšené finanční situace. Viníkem je tak často označován nepřizpůsobivý občan, většinou romské národnosti, který celý život nepracuje a v důsledku obdrží lepší finance než poctivě pracující občan ČR. V tomto směru je moderní společnost velice náchylná k radikalismu a k ideologii, která předkládá viníka a nabízí řešení.

Jak jsem však ukázala na vývoji ultrapravicové extremistické scény v ČR po roce 1989, česká neonacistická scéna, doufejme, není dostatečně integrovaná a omezuje se většinou na subkulturní činnost, znechucena politikou. Určitým vykřičníkem by mohlo být období let 92-95, kdy s neonacisty většina lidí sympatizovala, právě pod vlivem vzrůstající kriminality. Chybí i postava silného vůdce, jehož roli v totalitním systému nelze bagatelizovat. Ani struktura neonacistického hnutí není hierarchizovaná tak silně jako u nacistů. Noví členové neonacistických skupin musí projít poměrně přísnými věrnostními testy, pak se ovšem stanou běžnou součástí skupiny, aniž by jim bylo přisouzeno nějaké zvláštní postavení.

Významnou roli na poli současné extremistické scény zastávají různé populistické strany typu DSSS. Tyto strany spolupracují s neonacisty, a svou propagandu míří rovněž velice cíleně. Jan Charvát takovéto strany označuje za ultrapravicové a umisťuje je hned vedle fašismu a nacismu. Podle něj své pravé úmysly skrývají právě za populistická hesla. Takovýmto stranám spolupráce s neonacistickými skupinami jen škodí, protože to odrazuje potencionální voliče. Podle mého názoru se totiž občané České republiky z chyb nacistické ideologie poučili. Nedokážu ale posoudit, kam může masové člověka vehnout každodenní zákus nespravedlnosti a korupce v kombinaci s pocitem hluboké bezmoci a nepotřebnosti.

Závěrem bych ráda zdůraznila, že současný český neonacismus na základě ultrapravicových hnutí se s německým nacismem v mnoha ohledech shoduje. Mezi významné shody patří antisemitismus, rasismus, role masové společnosti, existence a činnost skupin neonacistů jako jednotek SA a symbolika.

Jednoznačná shoda už nepanuje na poli nacionalismu. V pojetí vůdce hnutí a ve struktuře hnutí nehraje už pro neonacisty nacistický vzor takovou roli. Zcela se liší image dnešních neonacistů. Nejsilnější podobnost s německým nacismem panovala v ČR v letech 92-95. V současnosti sílí moc politických stran, které nejsou přímo neonacistické, avšak mají s neonacismem určitou souvislost. Jde především o populistickou DSSS, která „hájí zájmy slušného občana.“

Seznam použitých zdrojů

ARENDT, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě : Zpráva o banalitě zla* . Praha : Mladá fronta, 1995. 428 s. ISBN 80-204-0549-6.

ARENDT, Hannah. *Mezi minulostí a budoucností*. Vyd. 1. Praha : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2002. 262 s. ISBN :80-85959-92-5.

ARENDT, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. Vyd. 1. Praha : Oikymenh, 1996. 679 s. ISBN 80-86005-13-5.

ARENDT, Hannah. *Vita activa*. Praha : 2009, Vyd. 2. 432 s. ISBN 978-80-7298-413-8.

COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha : Columbus, 1996. 157 s. ISBN 80-85928-44-2.

ČERVENKA, M., 2006. Hannah Arendtová. *Cevro* [online], roč. 2006, č. 12 [vid. 15. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-online/2006/12/194066-hannah-arendtova-1906-1975.html>

EWANS, Richard. *Třetí říše u moci*. Praha : Beta-Dobrovský, 2009. 791 s. ISBN 978-80-7306-323-8.

FTOREK, Josef. *Public relations a politika*. Praha : 2010. 192 s. ISBN 9788024733760.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. 172 s. ISBN 80-7201-265-7.

Idnes.cz: blog.idnes.cz[online]. Praha: Mafra a.s., 2010, 2010-02-19 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://cunderlik.blog.idnes.cz/c/124728/Zruseni-DS-a-ztrata-demokracie-ci-svobody-Nesmysl.html>

MAREŠ, Miroslav . *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Vyd. 1. Brno : Barristel & Principal, 2003. 656 s. ISBN 80-86598-45-4.

NOLTE, Ernst. *Fašismus ve své epoše*. Vyd. 1. Praha : Argo, 1998. 696 s. ISBN 80-7203-107-4.

NOVÁK, Jakub. 2005. Svědomí a soudnost v konfrontaci s bezpříkladností totalitarismu: on selected issues of Hannah Arendt's moral philosophy. *Lidé města* [online], roč. 2005, č. 7 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://lidemesta.cz/index.php?id=319>

REICHEL, Jiří . *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha : Grada, 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho metody*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, 92 s. ISBN 978-80-7194-847-6.

Seznam příloh

CD – elektronická práce ve formátu PDF